

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แยกเป็นประเภทได้ดังนี้

1. หลักสูตรวิชาทักษะภาษาไทยเพื่ออาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่1
 - 1.1 หลักการ
 - 1.2 จุดหมาย
 - 1.3 จุดประสงค์วิชาทักษะภาษาไทยเพื่ออาชีพ
 - 1.4 คำอธิบายรายวิชา
 - 1.5 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
2. รูปแบบการเรียนการสอนบทบาทสมมติ
 - 2.1 ความหมายของบทบาทสมมติ
 - 2.2 จุดมุ่งหมายและประโยชน์การใช้บทบาทสมมติ
 - 2.3 องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนบทบาทสมมติ
 - 2.4 ขั้นตอนการแสดงบทบาทสมมติ
 - 2.5 หลักการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน
 - 2.6 เทคนิคและข้อเสนอแนะในการใช้บทบาทสมมติ
 - 2.7 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ
3. การสอนแบบปกติ
 - 3.1 ความหมาย
 - 3.2 ขั้นตอนการสอน
 - 3.3 ประโยชน์และข้อจำกัดของการสอนแบบปกติ
4. ผลการเรียนรู้วิชาทักษะภาษาไทยเพื่ออาชีพ
 - 4.1 ความสามารถในการพูด
 - 4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.3 ความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรวิชาทักษะภาษาไทยเพื่ออาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 1

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ในโรงเรียนสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ นำเสนองานวิจัยนี้มีเนื้อหาประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย จุดประสงค์วิชาภาษาไทย และคำอธิบายรายวิชา

1. หลักการ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 มีหลักการดังนี้

1.1 เป็นหลักสูตรที่มุ่งผลิตและพัฒนาแรงงานระดับผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาอาชีพ สอดคล้องกับตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นหัวหน้างานหรือเป็นผู้ประกอบการได้

1.2 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพ มีความรู้เต็ม ภูมิ ปฏิบัติได้จริงและเข้าใจชีวิต

1.3 เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน วิชาชีพ สามารถถ่ายโอนประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานประกอบการ และสามารถสะสม การเรียนรู้และประสบการณ์ได้

2. จุดหมาย

2.1 เพื่อให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2.2 เพื่อให้มีทักษะและสมรรถนะในงานอาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ

2.3 เพื่อให้สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะจากศาสตร์ต่างๆประยุกต์ใช้ในงาน อาชีพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

2.4 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในงานอาชีพ รักงาน รักองค์กร สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี และมีความภาคภูมิใจในตนเองต่อการเรียนวิชาชีพ

2.5 เพื่อให้มีปัญญา ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการ จัดการ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา รู้จักแสวงหาแนวทางใหม่ๆมาพัฒนาตนเอง ประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างงานให้สอดคล้องกับวิชาชีพ และการพัฒนางานอาชีพอย่างต่อเนื่อง

2.6 เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ มีวินัย มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับการปฏิบัติในอาชีพนั้นๆ

2.7 เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว องค์กร ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักในปัญหาและความสำคัญของ สิ่งแวดล้อม

2.8 เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเป็นกำลังสำคัญในด้านการผลิตและให้บริการ

2.9 เพื่อให้เห็นคุณค่าและดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. จุดประสงค์วิชาทักษะภาษาไทยเพื่ออาชีพ

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาไทยที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าความงดงามของ ภาษาและวรรณกรรม สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในงานอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม

4. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารอย่างมีศิลปะถูกต้องตามหลักเกณฑ์เหมาะสมตามโอกาสและบุคคล วิเคราะห์ และประเมินค่าสารที่ได้จากการฟัง ดู และอ่าน นำมาใช้ในการพูด การเขียนเชิงเสนอความรู้ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การวิจารณ์อย่างมีเหตุผล การพูดรูปแบบต่างๆ การพูดต่อชุมชนในโอกาสต่างๆ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ การเขียนจดหมายธุรกิจ จดหมายกิจวัตรที่จำเป็นต่องานอาชีพ การเขียนบันทึกภายในองค์กร การเขียนรายงาน การเขียนโครงการ การเขียนบทความ สารคดี การเขียนบทร้อยกรองเพื่องานอาชีพ การเขียนเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศึกษาวรรณกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องานอาชีพ

5. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 1 ได้แก่

- 5.1 อธิบายความหมายและวิธีการพูดต่อที่ชุมชนได้
- 5.2 ปฏิบัติตามหลักการพูดในที่ชุมชนได้อย่างถูกต้อง
- 5.3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการบรรยายและอภิปรายได้
- 5.4 กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติของพิธีกรได้
- 5.5 สามารถทำหน้าที่พิธีกรในงานต่างๆ ได้อย่างมั่นใจ
- 5.6 บอกลักษณะและคุณสมบัติของผู้ได้วาทีและผู้แสดงปาฐกถาได้

รูปแบบการเรียนการสอนบทบาทสมมติ

1. ความหมายของบทบาทสมมติ

แชฟเฟิล และแชฟเฟิล (Shafitel and Shafitel, 1967, pp. 83-84) ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติไว้ว่า หมายถึงวิธีการที่จะเรียนรู้สภาพชีวิตในสังคมโดยทုံงแท้

และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข การแสดงบทบาทสมมติจะแฝงไว้ด้วยมวลประสบการณ์และกลวิธีแก้ปัญหาหลายด้าน

ลี (Lee, 1974, p. 316) ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติว่าหมายถึง การเรียนรู้จากการดูบทบาทของผู้แสดงในสถานการณ์จำลอง ซึ่งผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องคิดคำพูด และแสดงท่าทางโดยไม่มีเตรียมตัวล่วงหน้า

ผกา สัตยธรรม (2524, หน้า 49) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงได้หลายทางทั้งการพูดและการแสดงท่าทางนักเรียนได้แสดงบทบาทสมมติเช่น เป็นคุณพ่อ คุณแม่ ครู อาจารย์ เพื่อและบุคคลอื่นๆในสังคม

ชูศรี สนิทประชากร (2525, หน้า 14) กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า เป็นวิธีการอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมติเป็นการฝึกให้ผู้แสดงได้ประสบกับสถานการณ์จริงในสภาพของการสมมติขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลอง และเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะต่างๆ

วิไล พังสอาด (2542, หน้า 8) ได้กล่าวว่า บทบาทสมมติหมายถึง การจัดสภาพการให้คล้ายคลึงกับปัญหาชีวิตจริงแล้วให้แสดงบทบาท ได้แสดงความรู้สึกนึกคิดอารมณ์จากสภาพการณ์สมมติขึ้นเพื่อเกิดการเรียนรู้

นพเก้า อัมมรณ (2543, หน้า 9) ได้กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและมีความเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองไปในทางที่ดี ตลอดจนเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นโดยที่นักเรียนมีโอกาสทดลองฝึกเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามสถานการณ์ต่างๆซึ่งมีความคล้ายคลึงกับชีวิตจริงเพื่อปรับพฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจำทำให้ความสัมพันธ์ของบุคคลดีขึ้นเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ทศนา แชนณี (2547, หน้า 358) กล่าวว่า บทบาทสมมติ เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตนและนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

จากความหมายของบทบาทสมมติ ดังกล่าวพอสรุปได้ว่า บทบาทสมมติหมายถึง เครื่องมือและเทคนิคที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนได้แสดงออกในบทบาทต่างๆซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและรู้จักสังเกตพฤติกรรมของผู้แสดงทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก มาเป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

2. จุดมุ่งหมายและประโยชน์การใช้บทบาทสมมติ

คมเพชร จัตรสกุล (2531, หน้า 81) กล่าวถึงคุณค่าของบทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. พัฒนาความสำนึกในปัญหาร่วมกันในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งและ
ยังเห็นสถานการณ์ทางสังคมโดยทั่วไป
2. มีความเข้าใจในพฤติกรรมของตนเองและพฤติกรรมของผู้อื่นเรียนรู้ที่จะทำ
ตนให้เหมือนคนอื่น รู้สึกเหมือนคนอื่น ค้นหาเหตุของพฤติกรรมของคนอื่น พยายามเข้าใจ
ว่า ทำไมบุคคลจึงมีพฤติกรรมอย่างที่เขาปฏิบัติอยู่ในกระบวนการนี้บุคคลจะเรียนรู้ที่จะนำ
ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจมาทดแทนความรู้สึกในเชิงปฏิเสธ
3. เพื่อเรียนรู้ถึงความเหมาะสมของพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆโดยมีราก
ฐานมาจากความรู้สึก
4. เพื่อให้ได้รับเทคนิคที่จะวิเคราะห์สถานการณ์และพบกับปัญหาของกลุ่ม
5. เพื่อพัฒนาตนเองและให้โอกาสบุคคลแต่ละคนทดลองแสดงพฤติกรรมโดย
ไม่มีการลงโทษ

นพเก้า อัมมรัญ (2543, หน้า 11) บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้
ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองทั้งพฤติกรรมและความรู้สึกและพฤติกรรมที่ไปในทางที่ดี
ขึ้นตลอดจนเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้นผู้เรียนจะมีโอกาสทดลองฝึกเกี่ยวกับการ
ปฏิบัติตนในแต่ละสถานการณ์ได้หลายบทเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสม
สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

ทศนา แคมณี (2547, หน้า 358) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของวิธีสอนโดยใช้การ
แสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดความ
เข้าใจในความรู้สึก พฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้อื่นหรือเกิดความเข้าใจในเรื่องต่างๆเกี่ยวกับ
บทบาทสมมติที่ตนแสดง

จากจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติพอสรุปได้ว่าเป็นวิธีการที่มุ่ง
ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองทั้งพฤติกรรมความรู้สึก พฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
ตลอดจนการเรียนรู้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติตนใน
บทบาทต่างๆ เป็นการเรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. องค์ประกอบสำคัญของวิธีสอนบทบาทสมมติ

ทศนา แคมณี (2547, หน้า 358) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของวิธีสอน
บทบาทสมมติไว้ดังนี้คือ

1. มีผู้สอนและผู้เรียน
2. มีสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ
3. มีการแสดงบทบาทสมมติ
4. มีการอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่
แสดงออกของผู้แสดงและสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

5. มีผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. ขั้นตอนการแสดงผลสัมฤทธิ์

ทศนา แชมณี (2547, หน้า 358-359) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการสอนบทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. ผู้สอน / ผู้เรียน นำเสนอสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ
2. ผู้สอน / ผู้เรียน เลือกผู้แสดงบทบาทสมมติ
3. ผู้สอนเตรียมสังเกตการณ์
4. ผู้เรียนแสดงบทบาทและสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก
5. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความรู้สึกและ

พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้แสดง

6. ผู้สอน และผู้เรียนสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
7. ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากการที่ได้ศึกษาขั้นตอนการแสดงผลสัมฤทธิ์นั้นผู้วิจัยได้นำขั้นตอนสำคัญของการสอนบทบาทสมมติของทศนา แชมณี มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งมี 7 ขั้นตอนคือ

1. ผู้สอน / ผู้เรียน นำเสนอสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ
2. ผู้สอน / ผู้เรียน เลือกผู้แสดงบทบาทสมมติ
3. ผู้สอนเตรียมสังเกตการณ์
4. ผู้เรียนแสดงบทบาทและสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก
5. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความรู้สึกและ

พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้แสดง

6. ผู้สอน และผู้เรียนสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
7. ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. หลักการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (2522, หน้า 27-29) ได้ให้หลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. การแสดงผลสัมฤทธิ์ ควรใช้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ไม่ควรใช้เพื่อการบันเทิงเพียงอย่างเดียว

2. ในการแสดงผลสัมฤทธิ์ไม่ควรกำหนดเวลาแน่นอนตายตัวลงไป

3. เรื่องที่นำมาใช้ไม่ควรเป็นเรื่องที่ยาวเกินไป เป็นเรื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากอภิปราย

4. การแสดงผลสัมฤทธิ์จะได้ผลเต็มที่เมื่อนำมาใช้ติดต่อกันพอสมควร ไม่ใช่เป็นเพียงการดำเนินการเรียนเพียงครั้งหรือสองครั้งเพื่อแก้ความเบื่อหน่ายของผู้เรียนเท่านั้น

5. ควรใช้การแสดงผลสัมฤทธิ์เมื่อต้องการให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและฝึกทักษะในการปฏิบัติตนในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์

สุทาวดี ไยพิมล (2533, หน้า 41) การใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการสอนทำให้เกิดประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยตรง ครูเป็นผู้จัดสถานการณ์หรือเรื่องราวที่ครูต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้ จะทำให้เด็กมีโอกาสได้กระทำแสดงความรู้สึกนึกคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจได้ลึกซึ้งและยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความกล้าแสดงออก และเกิดความสุขสนุกสนานที่ได้ร่วมทำกิจกรรม

จากการศึกษาหลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น ผู้วิจัยได้นำของ วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ มาปรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

1. การแสดงบทบาทสมมติควรใช้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
2. เรื่องที่นำมาใช้เป็นเรื่องสั้นๆและเป็นเรื่องที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากอภิปราย
3. การแสดงบทบาทสมมติจะได้ผลเต็มที่ เมื่อนำมาใช้ติดต่อกันพอสมควร
4. ควรใช้การแสดงบทบาทสมมติเมื่อต้องการให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

และฝึกทักษะในการปฏิบัติตนในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์

6. เทคนิคและข้อเสนอแนะในการใช้บทบาทสมมติ

เทคนิคและข้อเสนอแนะต่างๆในการใช้วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติให้มีประสิทธิภาพมีวิธีการหรือเทคนิคในการแสดงหลายวิธีด้วยกัน

สุจรีต เพียรชอบ (2540, หน้า 139-141) ได้เสนอเทคนิคในการแสดงบทบาทสมมติไว้ 6 วิธีดังนี้ คือ

1. การผลัดเปลี่ยนบทบาทกันแสดง เป็นวิธีการเมื่อผู้แสดงได้แสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่งไปแล้ว ก็ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันแสดงบทบาทจนครบทุกบทบาท เช่น การแสดงบทบาทระหว่างพ่อกับลูก เมื่อแสดงบทบาทของลูกแล้วก็ลองกลับมาแสดงบทบาทของพ่อดูบ้าง ผู้สวมบทบาทพ่อก็กลับมาแสดงบทบาทลูก เป็นต้น

2. การแสดงบทบาทที่ผู้แสดงรำพึงรำพันความรู้สึกกับตนเอง วิธีนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้แสดงสวมบทบาทได้ระบายความรู้สึกหรือความตึงเครียดภายในออกมาเป็นคำพูดให้ผู้อื่นได้รับรู้ เช่น ครูอาจให้นักเรียนคนหนึ่งพูดแสดงความรู้สึกในใจของเขาออกมาว่าเขารู้สึกเหงาและว่าเหงาเพียงใดที่ไม่มีเพื่อนมาพูดคุยด้วย หลังจากนั้นก็อาจให้นักเรียนอีกคนหนึ่งที่นั่งฟังอยู่ออกมารำพึงกับตนเองว่า เขามีความรู้สึกต่อเพื่อนผู้นั้นอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะทำให้เพื่อนที่เหงามีความสุขได้ วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ช่วยให้กลุ่มเกิดความเข้าใจและมีความรู้สึกติดต่อกัน

3. การแสดงโดยมีผู้เสริม คือ ในขณะที่ผู้หนึ่งแสดงบทบาทและพูดออกมานั้นก็จะมีผู้ช่วยคอยเสริมคำพูดและความคิดต่างๆ ผู้แสดงจะมีก็คนที่ได้ทุกคนจะมีผู้เสริม ผู้เสริมของผู้แสดงบทบาทแต่ละคนจะมีมากกว่าหนึ่งคนก็ได้ จะช่วยให้การแสดงบทบาทมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เมื่อผู้แสดงบทบาทกล่าวว่า “นักเรียนทุกคนจะร่วมกิจกรรมของชุมนุมวิชาการ”

4. การแสดงบทบาทหลายกลุ่มในขณะเดียวกัน คือ เมื่อกำหนดสถานการณ์ขึ้นแล้วก็แบ่งผู้แสดงออกเป็นกลุ่มๆลงมือแสดงไปในขณะเดียวกัน เช่น ในเรื่องการแก้ไข

สภาวะแวดล้อมเป็นพิษ แต่ละกลุ่มก็จะมีผู้แสดงบทบาทต่าง ๆ กัน คือ นักวิทยาศาสตร์ แพทย์ ประชาชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แสดงบทบาทหาวิธีแก้ไขสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ วิธีการนี้ช่วยให้บรรยากาศคลี่คลายเพราะทุกคนได้มีโอกาสแสดง ตัดสินใจ และหาวิธีการแก้ปัญหา เมื่อมีการอภิปรายรวมทั้งหมด จะทำให้พบว่ามียุทธวิธีการแก้ปัญหาหลายรูปแบบเป็นแนวทางที่จะนำมาสรุปเพื่อใช้ในการดำเนินงานได้ดีขึ้น

5. การแสดงบทบาทซ้ำหรือการหมุนเวียนบทบาท เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้แสดงหลายคน หรือหลายกลุ่มแสดงบทบาทเดิมซ้ำ เพื่อต้องการหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เช่น เมื่อผู้แสดงบทบาทเจ้าภาพงานเลี้ยงกล่าวขอบคุณแขกที่มาร่วมงาน แล้วก็ให้ผู้แสดงบทบาทนั้นอีก แล้วอภิปรายสรุปถึงวิธีการสวมบทบาทและการใช้คำพูดที่เหมาะสมที่สุด

6. การใช้วิธีการสะท้อนภาพ วิธีการนี้ใช้ในการแก้ปัญหาของกลุ่มเพื่อให้เจ้าของปัญหาเห็นว่าตนเองเป็นอย่างไร เช่นเมื่อปรากฏว่าในชั้นเรียนมีนักเรียนที่ชอบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว รังแกเพื่อน ครอบงำชั้นเรียน ก็อาจจะกำหนดบทบาทให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งออกมาแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเหล่านั้น แล้วให้นักเรียนอีกกลุ่มหนึ่งแสดงบทบาทหาวิธีการช่วยให้เพื่อนผู้นั้นลดความก้าวร้าว

ทิตนา แชมณี (2547, หน้า 359-360) ได้กล่าวถึงเทคนิคและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการใช้วิธีสอน โดยการใช้การแสดงบทบาทสมมติให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ คือ

1. การเตรียมการ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะให้ชัดเจนและสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติ ที่จะช่วยเสนอวัตถุประสงค์นั้น สถานการณ์และบทบาทสมมติที่กำหนดขึ้นควรมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง ส่วนจะมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดขึ้นกับวัตถุประสงค์ ผู้สอนอาจใช้บทบาทสมมติแบบละคร ซึ่งจะกำหนดเรื่องราวให้แสดงแต่ไม่มีบทให้ผู้สวมบทบาทจะต้องขึ้นแสดงเอง หรืออาจใช้บทบาทสมมติแบบแก้ปัญหา ซึ่งจะกำหนดสถานการณ์ที่มีปัญหาหรือความขัดแย้งให้และอาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมบ้าง น้อยบ้าง ซึ่งผู้สวมบทบาทจะใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการแสดงออกและแก้ปัญหาตามความคิดของตน

2. การเริ่มบทเรียนผู้สอนสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้หลายวิธี เช่น โยงประสบการณ์ใกล้ตัวผู้เรียน หรือประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนครั้งก่อนๆ เข้าสู่เรื่องที่จะศึกษา หรืออาจใช้วิธีเล่าเรื่องราว หรือสถานการณ์สมมติที่เตรียมมาแล้วทั้งท้ายเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมแสดง และช่วยกันคิดแก้ปัญหา

3. การเลือกผู้แสดงควรเลือกให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการแสดง เช่น เลือกผู้แสดงที่เหมาะสมกับบทบาท เพื่อช่วยให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่นตามวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว หรือเลือกผู้แสดงที่มีลักษณะตรงกันข้ามบทบาทที่กำหนดให้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ ได้ทดลองแสดงพฤติกรรมใหม่ๆ และเกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้ที่มีลักษณะต่างไปจากตนเอง หรืออาจให้ผู้เรียนอาสาสมัครหรือเจาะจงเลือก

คนใดคนหนึ่งด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องการช่วยให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ เมื่อได้ผู้แสดงแล้วควรให้เวลาผู้แสดงเตรียมการแสดงโดยอาจให้ฝึกซ้อมบ้าง ตามความจำเป็น

4. การเตรียมตัวผู้สังเกตการณ์ หรือผู้ชม ผู้สอนควรเตรียมผู้ชมและทำความเข้าใจกับผู้ชมว่า การแสดงบทบาทสมมตินี้ จัดขึ้นมีเป้าหมายที่ความสนุก แต่สิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นสำคัญ ดังนั้นจึงควรชมด้วยความสังเกต ผู้สอนควรให้คำแนะนำว่าควรสังเกตอะไร และควรบันทึกข้อมูลอย่างไรและผู้สอนอาจจัดทำแบบสังเกตการณ์ให้ผู้ชมใช้ในการสังเกตด้วยก็ได้

5. การแสดง ก่อนการแสดงอาจมีการจัดการการแสดงให้ดูสมจริง จากการแสดงอาจเป็นฉากง่าย ๆ หรืออาจจัดให้ดูสวยงาม แต่ไม่ควรใช้เวลามากและควรคำนึงถึงความประหยัดด้วย เมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้ว ผู้สอนให้เริ่มการแสดงและสังเกตการแสดงอย่างใกล้ชิด ไม่ควรมีการขัดการแสดงกลางคัน นอกจากกรณีที่มีปัญหาเมื่อการแสดงออกนอกทาง ผู้สอนอาจจำเป็นต้องคำแนะนำบ้าง เมื่อการแสดงดำเนินไปพอสมควรแล้วผู้สอนควรตัดบท ยุติการแสดง ไม่ควรให้การแสดงยืดเยื้อ ยืนยอ จะทำให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย การตัดบทควรทำเมื่อเห็นว่าการแสดงได้ให้ข้อมูลแก่กลุ่มเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปรายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือตัดบทเมื่อการแสดงยืดเยื้อ หรือเมื่อผู้ชมพอจะเข้าใจว่าเรื่องราวจะดำเนินต่อไปอย่างไร หรือในกรณีที่ผู้แสดงเกิดอารมณ์สะเทือนใจมากเกินไปจนแสดงต่อไปไม่ได้ ควรตัดบททันที

6. การวิเคราะห์หรืออภิปรายผลการแสดง ขั้นนี้เป็นขั้นสำคัญมาก เพราะเป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ เทคนิคที่จำเป็นต่อการอภิปรายในช่วงนี้มีหลายประการ ที่สำคัญคือการสัมมนาความรู้สึกและความคิดของผู้แสดงและจัดบันทึกไว้บนกระดานต่อจากนั้นจึงสัมมนาผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ถึงข้อมูลที่สังเกตได้ ผู้สอนควรจัดบันทึกข้อมูลเหล่านั้นบนกระดาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นประเด็นในการอภิปรายและสรุป ต่อจากนั้นจึงให้ทุกฝ่ายร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและสรุปประเด็นการเรียนรู้ สิ่งสำคัญมากที่ผู้สอนพึงคำนึงในการอภิปรายคือ การให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่ใช้บทบาทเป็นเครื่องมือในการดึงความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ เจตคติ หรืออคติต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดงออกมา เพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ ดังนั้นการอภิปรายจึงต้องมุ่งเน้นและอภิปรายในเรื่องของพฤติกรรมที่ผู้สวมบทบาทแสดงออกและความรู้สึกที่เป็นสาเหตุหลักดันให้เกิดการแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา การซักถามจึงควรมุ่งประเด็นไปที่ว่าผู้แสดงได้แสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง ทำไมจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลอะไรตามมา การอภิปรายไม่ควรมุ่งประเด็นไปที่การแสดงของผู้สวมบทบาทว่า แสดงได้ดี-ไม่ดีเพียงใด เพราะนอกจากจะเป็นการอภิปรายที่ผิดวัตถุประสงค์แล้วยังอาจทำให้ผู้แสดงเสียความรู้สึกได้

จากการศึกษาเทคนิคและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการใช้วิธีสอนโดยการให้การแสดงบทบาทสมมติให้มีประสิทธิภาพนั้นพอสรุปได้ ดังนี้ คือ

1. การเตรียมการ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะให้ชัดเจนและสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติเพื่อสนองวัตถุประสงค์

2. การเริ่มบทเรียน ผู้สอนสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนโดยโยงประสบการณ์ใกล้ตัวผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากติดตามหรือชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมแสดงและช่วยคิดแก้ปัญหา

3. การเลือกผู้แสดง ควรเลือกให้สอดคล้องกับจุดหมายของการแสดงมีลักษณะเหมาะสมกับบทบาท และให้เวลาในการเตรียมการแสดงโดยอาจฝึกซ้อมบ้างตามความจำเป็น

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์หรือผู้ชม เป็นการชมด้วยการสังเกต ผู้สอนควรให้คำแนะนำว่า ควรสังเกตอะไร และควรบันทึกข้อมูลอย่างไร และผู้สอนอาจทำแบบสังเกตการณ์ให้ผู้ชมใช้ในการสังเกต

5. การแสดง มีการจัดฉากง่าย ๆ ดูสวยงาม เมื่อพร้อมแล้วให้เริ่มการแสดง และสังเกตการแสดงอย่างใกล้ชิด ไม่ควรมีการขัดการแสดงกลางคัน ไม่แสดงยืดเยื้อ จะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย การแสดงให้ได้ข้อมูลแก่กลุ่มเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์ อภิปรายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์

6. การวิเคราะห์ อภิปรายผลการแสดง เป็นที่สำคัญมากเพราะเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ชัดเจนตามจุดประสงค์โดยใช้เทคนิค สัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้แสดง และจดบันทึกไว้ ต่อจากนั้นสัมภาษณ์ผู้ชมหรือผู้สังเกตแล้วจดไว้ หลังจากนั้นให้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น สรุปประเด็นการเรียนรู้ในการอภิปราย มุ่งเน้นพฤติกรรมว่าแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง ทำไมจึงต้องแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลอะไรตามมา

7. ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

ทิตนา แคมณี (2547, หน้า 361) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติไว้ ดังนี้

1. ข้อดี

1.1 เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้อื่น ได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา

1.2 เป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะในการเผชิญสถานการณ์ตัดสินใจและแก้ปัญหา

1.3 เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง

1.4 เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมาก ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน และการเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียน เพราะข้อมูลมาจากผู้เรียนโดยตรง

2. ข้อจำกัด

2.1 เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามากพอสมควร

2.2 เป็นวิธีสอนที่ต้องอาศัยการเตรียมการและการจัดการอย่างรัดกุม หากจัดการไม่ดีพอ อาจเกิดความยุ่งยากสับสนขึ้นได้

2.3 เป็นวิธีสอนที่ต้องอาศัยความไวในการรับรู้ของผู้สอน หากผู้สอนขาดคุณสมบัตินี้ไม่รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนบางคน และไม่ได้แก้ปัญหาแต่ต้นอาจเกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องไปได้

2.4 เป็นการสอนที่ต้องอาศัยความสามารถของครูในการแก้ปัญหา เนื่องจากการแสดงของผู้เรียนอาจไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้สอน ผู้สอนจะต้องสามารถแก้ปัญหาหรือปรับสถานการณ์และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

ในการจัดการเรียนรู้โดยการแสดงบทบาทสมมตินั้น มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ บทบาทสมมติเป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น ได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจและมีการเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมจึงสามารถพัฒนาทักษะในการเผชิญสถานการณ์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา ถือว่าเป็นการสอนที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง และยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมาก ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน การเรียนรู้มีความหมายเพราะข้อมูลมาจากผู้เรียนโดยตรงส่วนข้อจำกัดเป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามากพอสมควรต้องมีการเตรียมการอย่างดี และอาศัยความไวในการรับรู้ของผู้สอนและความสามารถในการแก้ปัญหา

จากการศึกษาเรื่องวิธีสอนบทบาทสมมติมาพอสรุปได้ดังนี้

ครูเป็นผู้จัดสถานการณ์หรือเรื่องราว จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด ไม่มีการกำหนดเวลาตายตัว ควรเป็นเรื่องสั้นๆเป็นเรื่องที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากอภิปรายใช้สอนติดต่อกัน จะเตรียมบทไว้พร้อมคือแสดงตามบทบาทบ้างคิดเองบ้างแต่ต้องตรงเนื้อหา หรือจะไม่มีบทเตรียมไว้ไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อนออกมาแสดงได้ทันที โดยแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ผู้สอนและผู้เรียนมีการนำเสนอสถานการณ์และบทบาทสมมติ เลือกผู้แสดงผู้สอนเตรียมผู้สังเกตการณ์ผู้เรียนแสดงบทบาทและสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้แสดง สรุปการเรียนรู้ ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้

การสอนแบบปกติ

1. ความหมาย

ยุพิน พิพิธกุล (2530, หน้า 52) ได้ให้ความหมายของการสอนแบบปกติ ไว้ว่า การสอนแบบปกติเป็นวิธีการสอนแบบอธิบายและแสดงเหตุผล เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้บอกให้ผู้เรียนติดตาม เมื่อผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องใด ผู้สอนก็จะอธิบายและแสดงเหตุผลในขณะที่ผู้สอนอธิบายนั้น ผู้สอนจะพยายามวิเคราะห์ ดีความ ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจแล้วผู้สอนก็สรุปด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเป็นผู้ฟังเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้สอนเป็นสำคัญ ผู้เรียนไม่ค่อยมีโอกาสร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากนัก นอกจากตอบคำถามของผู้สอน และซักถามเรื่องที่ยังไม่เข้าใจเท่านั้น

2. ขั้นตอนในการสอน

ขั้นตอนในการสอนแบบปกติจะประกอบด้วย

- 1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
- 2) ชื่นสอน
- 3) ชื่นสรุป
- 4) ชื่นประเมินผล

3. ประโยชน์และข้อจำกัดของการสอนแบบปกติ

ยุพิน พิพิธกุล (2530, หน้า 55) ได้กล่าวถึงประโยชน์และข้อจำกัดของการสอนแบบปกติและข้อจำกัดไว้ดังนี้

ประโยชน์

- 1) ใช้สอนผู้เรียนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน
- 2) อธิบายเนื้อหาได้กว้างในระยะเวลาอันสั้น
- 3) ใช้อธิบายในเนื้อหาที่ยากให้แก่ผู้เรียน
- 4) ให้ความรู้และหลักการสำคัญ
- 5) ประหยัดเวลา

ข้อจำกัด

- 1) ถ้าผู้สอนอธิบายเร็วเกินไป ผู้เรียนก็ไม่เข้าใจ
- 2) เหมาะสำหรับเนื้อหาบางเรื่องเท่านั้น
- 3) ผู้สอนมักจะเน้นเนื้อหาจนเกินไป ไม่คำนึงถึงพัฒนาการทางด้านอื่นๆ ของผู้เรียน
- 4) สอนผู้เรียนทั้งชั้นเหมือนกันหมด โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 5) ผู้เรียนมักจะติดตาม ไม่ได้คิดสร้างสรรค์ มักจะฟังจากคำบอกของผู้สอนเท่านั้น

ผลการเรียนรู้วิชาทักษะภาษาไทยเพื่ออาชีพ

1. ความหมายของการพูด

การพูดเป็นพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการใช้ภาษาที่ควบคู่ไปกับการฟัง กล่าวคือ เมื่อมีผู้พูดก็ต้องมีผู้ฟังจึงจะเกิดความสัมพันธ์ การพูดเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ เข้าใจ โดยอาศัยน้ำเสียงและกิริยาท่าทางอื่นๆประกอบกัน พฤติกรรม การพูดจึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ การฝึกฝน มิใช่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ มีผู้ให้ความหมายของการพูดไว้ดังนี้

นนทา ขุนภักดี (2528, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการพูดไว้ว่า การพูดหมายถึง การแสดงหรือการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความรู้สึกและความต้องการของผู้พูดออกมาโดยอาศัยถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยาท่าทาง ทำให้ผู้ฟังได้ยินและเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้พูดจนสามารถแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบให้ผู้พูดทราบจนเป็นที่เข้าใจกันได้

นภดล จันทรพิชญ (2542, หน้า 55) การพูดคือ พฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ โดยอาศัยภาษา ถ้อยคำน้ำเสียง ตลอดจนกิริยาท่าทางและอื่นๆเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเองแก่ผู้อื่นให้เกิดผลตอบสนองตามที่ต้องการ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การพูดเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ เข้าใจ โดยอาศัยถ้อยคำ น้ำเสียง และกิริยาท่าทางประกอบกันเพื่อให้ผู้ฟังรับรู้และเกิดการตอบสนองได้ตามจุดประสงค์ที่ผู้พูดวางไว้

2. องค์ประกอบของการพูด

การพูดเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของคนให้ผู้อื่นรับรู้ การพูดแต่ละครั้งจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการพูดว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่

นนทา ขุนภักดี (2528, หน้า 2) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการพูดดังนี้

1. ผู้พูด หมายถึงผู้ถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความรู้สึก และความต้องการต่างๆไปยังผู้ฟังทำให้ผู้ฟังเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งตามจุดประสงค์ของตน ผู้พูดที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1.1 ควรมีความน่าประทับใจ คือ มีความรู้จริงในเรื่องที่พูดและสามารถถ่ายทอดสาระของเรื่องให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างชัดเจน

1.2 มีเหตุผลที่ดีในการพูด คือ มีการเสนอเรื่องราวหรือแนวความคิดที่มีเหตุผลอย่างเป็นระบบโดยอาศัยองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญคือ ข้อเท็จจริง หลักฐานและกระบวนการในการพิจารณาเหตุผล

1.3 มีอารมณ์ร่วมกับผู้ฟัง คือ มีวิธีการพูดที่สนุก สามารถแทรกอารมณ์ขันทำให้ผู้ฟังไม่เบื่อหน่าย ใช้ภาษาหรือถ้อยคำได้กระชับและสื่อความหมายได้ดี

3. การใช้ถ้อยคำ

การใช้ถ้อยคำในการพูด เป็นทักษะขั้นพื้นฐานที่ผู้พูดจะต้องฝึกฝนอยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงคำพูดให้ถูกต้องสื่อความหมายได้ชัดเจนและเหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้พูด (อำไพ สุจริตกุล, 2531 หน้า 409) เมื่อผู้พูดมีทักษะในการใช้ถ้อยคำ การพูดก็จะประสบผลสำเร็จ

นักการศึกษาได้เสนอแนะหลักในการใช้ถ้อยคำในการพูดไว้ดังนี้

อำไพ สุจริตกุล (2531, หน้า 409) ได้เสนอแนะ บัญญัติ 10 ประการ ในการใช้ถ้อยคำไว้ดังนี้

1. การใช้คำให้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ในการพูดแต่ละครั้งแม้จะต้องใช้ภาษาพูด ไม่ใช่ภาษาเขียนก็ตาม ผู้พูดจะต้องใช้ภาษาพูดที่ถูกต้องตามหลักภาษาไทยโดยใช้วลีและประโยคถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของภาษา เช่น การใช้คำวิเศษณ์ คำอาการนาม ซึ่งมีคำ การ หรือ ความ และ คำลักษณะนาม เป็นต้น ผู้พูดไม่ควรใช้คำผิดหลักภาษาไทย

2. การออกเสียงคำให้ถูกต้องชัดเจน ผู้ฟังจะรับสารความหมายต่างจากผู้พูดได้ตรงตามที่ผู้พูดต้องการ ก็เพราะผู้พูดออกเสียงถ้อยคำอย่างถูกต้องชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การออกเสียง ร ล และคำควบกล้ำ

3. การใช้คำสุภาพ ห้ามใช้คำคะนองหรือคำแสดงโศก ผู้พูดควรใช้คำพูดที่เลือกสรรมาอย่างดีใช้คำพูดที่เป็นกันเอง แต่ไม่เป็นทางการหรือเป็นคำด่า คำคะนองที่แสดงโศกผู้ฟังการใช้คำที่แสดงโศกที่ไม่น่าพูด

4. การพูดประโยคสั้นกะทัดรัดแต่กินความกว้าง ผู้พูดควรสะสมถ้อยคำสั้นกะทัดรัด แต่คมคายและมีความหมายกินใจ เมื่อถึงเวลาพูดจะได้นำมาใช้พูดได้ทันที

5. การประหยัถ้อยคำ การประหยัถ้อยคำทำให้การพูดไม่เยิ่นเย้อ แต่จะพูดได้เนื้อหาสาระครบถ้วน แม้จะมีเวลาพูดจำกัดก็ตาม นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้รวดเร็วอีกด้วย

6. การใช้คำให้ตรงความหมาย ถ้าผู้พูดใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงตามที่ต้องการให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ การพูดครั้งนั้นย่อมสัมฤทธิ์ผล ผู้พูดจึงไม่ควรใช้คำพูดที่ไม่ชัดเจนคลุมเครือหรือมีความหมายกำกวม ซึ่งผู้ฟังไม่สามารถตีความได้ว่า “คำพูดนั้นมีความหมายอย่างไรแน่นอน”

7. การใช้คำง่ายที่คนส่วนมากเข้าใจได้ทันที การใช้ถ้อยคำง่ายย่อมสื่อความหมายได้ชัดเจนไม่ว่ากลุ่มผู้ฟังที่มีการศึกษาสูงก็ตาม ผู้พูดจึงไม่ควรใช้ศัพท์ยาก หรือถ้อยคำภาษาที่เข้าใจกันเฉพาะกลุ่มผู้ฟังที่มีการศึกษาสูงหรือ หมายความว่าเฉพาะผู้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

8. การไม่ใช้คำต่างประเทศปะปนกับคำไทย ผู้พูดบางคนเข้าใจผิดคิดว่า การใช้คำภาษาต่างประเทศเป็นของโก้เก๋แสดงภูมิปัญญาของผู้พูดว่ารู้ภาษาต่างประเทศมากกว่า

ภาษาไทย อันที่จริงถ้อยคำในภาษาไทยมีมากมาย ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมและตรงความหมาย ยกเว้นแต่คำที่ยังไม่มีการบัญญัติศัพท์ภาษาไทยขึ้นใช้เท่านั้น

9. การไม่ควรใช้สำนวนต่างประเทศ ผู้พูดไม่ควรใช้สำนวนต่างประเทศ เช่น สำนวนฝรั่งฟังขัดหูหรือสำนวนจีนสั้นกุด ควรใช้สำนวนไทยเพราะจะให้ความรู้สึก อารมณ์ และจินตนาการแก่ผู้ฟังได้ดีกว่าสำนวนต่างชาติ

10. การใช้คำขยายให้ถูกหลักภาษา การใช้คำขยายตามหลักภาษาไทยจะวางไว้ในตำแหน่งใกล้คำที่ไปขยาย (ตามกฎแห่งความใกล้ชิด) ซึ่งทำให้ผู้ฟังเข้าใจชัดเจนไม่เข้าใจไขว่ไขว่ไปในแง่อื่น ถ้าบางคำขยายผิดที่คำนั้นจะไปขยายคำที่อยู่ใกล้ซิดทำให้ความหมายผิดไปทันที

สมจิต ชิวปรีชา (2539, หน้า 79-83) ได้เสนอแนะว่า ผู้พูดที่ดีควรได้ศึกษาสังเกต และฝึกฝนในเรื่องต่อไปนี้

1. การใช้ถ้อยคำให้ตรงกับความหมาย เป็นการเลือกใช้ถ้อยคำให้ตรงกับเรื่องที่พูด เพื่อจะสื่อความหมายได้ดี เนื่องจากคำในภาษาไทยมีความหมายใกล้เคียงกันมากจึงอาจทำให้สับสน หรือผิดความหมายที่ต้องการ

2. การใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับของบุคคลและการสื่อสาร เนื่องจากบุคคลมีระดับต่างกัน

3. การใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องตามหลักภาษา เช่น การใช้ลักษณะนาม การใช้คำบุพบทให้ถูกต้อง

4. การใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย การพูดในที่สาธารณะควรใช้ถ้อยคำที่เข้าใจกันโดยทั่วไป พยายามหลีกเลี่ยงคำศัพท์ที่เป็นวิชาการ เพราะผู้ฟังมีหลายระดับ แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้ก็ควรอธิบายความหมายให้ชัดเจนด้วย เพื่อให้การสื่อความหมายได้ตรงกัน

5. หลีกเลี่ยงการพูดภาษาไทยปนภาษาต่างประเทศการพูดภาษาไทยปนกับภาษาต่างประเทศ จะทำให้ผู้ฟังบางส่วนไม่เข้าใจ

6. การใช้ถ้อยคำที่กะทัดรัด เป็นการใช้ถ้อยคำสั้นตรงจุดมุ่งหมาย ไม่ฟุ่มเฟือยไม่ซ้ำซาก

7. การใช้คำพูดให้กระชับรัดกุม ผู้พูดไม่ควรใช้คำกำกวมหรือคลุมเครือ

8. การใช้สำนวนโวหาร การพูดในโอกาสต่างนั้นจำเป็นต้องขยายความเพื่อเป็นการเน้นความ แต่ต้องระมัดระวังการขยายความนั้นจะต้องไม่กลายเป็นความฟุ่มเฟือยไป เมื่อใช้แล้วต้องทำให้ข้อความสละสลวย กะทัดรัด รัดกุม ใช้แล้วได้สาระดี มีความหมายแจ่มแจ้งขึ้น ดังนั้นผู้พูดที่ดีจะต้องรู้จักสะสมถ้อยคำ สำนวนคำพังเพย สุภาษิต ตลอดจนโวหารต่างๆ แล้วจดบันทึกไว้พร้อมที่จะนำมาใช้ได้ทุกเมื่อ

9. การออกเสียงถ้อยคำให้ถูกต้องและชัดเจน ในการพูดทุกโอกาสผู้พูดต้องออกเสียงให้ถูกต้องและชัดเจน โดยเฉพาะการออกเสียง ร และ ล และคำควบกล้ำให้ถูกต้อง การ

ออกเสียงผิดนอกจากจะทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนแล้ว ยังทำให้ความไพเราะของภาษาหมดไปอีกด้วย

10. การพูดออกเสียงให้เต็มคำ การออกเสียงพูดให้เต็มคำไม่ควรออกเสียงเร็วเร็วหรือรวบรัด ทำให้เสียงเพี้ยนไปจากเดิมและอาจจะทำให้เสียความหมาย ทั้งยังฟังดูไม่ไพเราะอีกด้วย

4. การใช้เสียง

เสียงเป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงการพูด การใช้เสียงที่ถูกต้องจะช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้พูดไปยังผู้ฟังให้เข้าใจได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้พูดจึงควรศึกษาการใช้เสียงที่ถูกต้อง และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

นิธิ สตะเวทิน (2534, หน้า 69–71) ได้ให้หลักการใช้เสียงประกอบการพูด ดังนี้

1. เสียงที่ดีควรอยู่ระหว่างกลางของเสียงอ่านกับเสียงคุย ในการพูดหากใช้เสียงออกมาในลักษณะเสียงอ่านจะเกิดความกระด้าง ระมัดระวังเกินไป ไม่เป็นธรรมชาติ มีลักษณะคล้ายการท่องจำมาพูด ส่วนในการพูดที่ออกเสียงมาในลักษณะการคุยก็ฟังดูไม่มีสาระ น่าสนใจนัก ดังนั้นเสียงพูดที่ดีน่าฟัง คือ เสียงที่อยู่ระหว่างกลางของเสียงอ่านกับเสียงคุย

2. เสียงที่พูดควรมีความดังพอสมควร ให้ผู้ฟังทุกคนได้ยินชัดเจนทุกถ้อยคำตลอดเวลาซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจและเรียกร้องความสนใจจากผู้ฟังได้มาก ความเร็ว กำลัง และทางเสียงจะต้องมีความสมดุลกัน คือ ไม่เร็ว รวดหรือช้าเกินไป ไม่ดังหรือเบาเกินไป ไม่หลากหลายเสียงให้ยาวจนเกินไปหรือห้วนจนเกินไป เสียงนั้นจะต้องมีความชัดเจน พอเหมาะ เวลาออกเสียงถ้อยคำจะต้องให้ถูกต้องตามความนิยมของสังคม

3. เสียงที่พูดต้องเป็นเสียงที่แจ่มใส มีชีวิตชีวา กระตือรือร้น นุ่มนวลน่าฟัง มีท่วงทำนอง น่าสนใจ เส้นห์ของการพูดอยู่ที่ท่วงทำนองสูงต่ำ ระดับเสียงที่แตกต่างกันไปทำให้ผู้ฟังนิยมชมชอบและนับถือในตัวผู้พูด โดยปกติแล้วน้ำเสียงของผู้พูดสามารถที่จะบอกถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้พูดได้ดี ถ้าหากผู้พูดยินดีที่จะพูด เสียงที่พูดนั้นจะสะท้อนทัศนคติและความรู้สึกออกมาให้เห็นเสมอ ดังนั้นในขณะที่พูด ผู้พูดควรแสดงให้เห็นความเคารพที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟังโดยทางเสียงด้วย

4. ผู้พูดควรคำนึงถึงความยากง่ายของเรื่องที่จะพูดอีกด้วย ถ้าหากว่าเรื่องที่พูดนั้นเป็นหลักการทางวิชาการหรือวิทยาศาสตร์ ผู้พูดอาจจะต้องพูดให้ช้าลง ถ้าเรื่องที่พูดเป็นเรื่องสนุกเบาสมองและเข้าใจง่าย ผู้พูดควรพูดให้เร็วขึ้น ถ้าเป็นเรื่องเศร้า ควรพูดเสียงเศร้า ถ้าเป็นเรื่องชวน งงควรลดเสียงให้ค่อยลง พูดช้าลงเมื่อใช้ความคิดและเน้นเสียงเฉพาะคำที่สำคัญ ใช้เสียงที่พูดนั้นจะต้องให้เข้ากับกาลและเทศะ นั่นก็คือต้องปรับให้เหมาะสมกับโอกาส สถานที่และองค์ประกอบของผู้ฟัง ต้องปรับให้เหมาะสมทั้งกับอารมณ์ของผู้ฟังและกับความมุ่งหมายของผู้พูดเองด้วย ถ้าหากในสถานที่นั้นเป็นสถานที่ที่เงียบสงบ ผู้พูดควรลดระดับเสียงให้เบาลง ถ้าหากสถานที่นั้นมีเสียงรบกวนอยู่ภายนอก ผู้พูดต้องพูดดังขึ้นกว่าเดิม อาจกล่าวได้

ว่าความดังหรือเบาของเสียงขึ้นอยู่กับสถานที่ที่พูดและความต้องการของผู้ฟัง สลับกันไปมาให้เหมาะกับเนื้อหาและอารมณ์ แต่โดยปกติแล้วอัตราการพูดที่เหมาะสม คือ การพูดในอัตรา 120 – 180 คำต่อนาที

5. เสียงพูดที่ดีต้องไม่เป็นเสียงระดับเดียวกันเรื่อย ไม่น่าสนใจตลอดไป เพราะอาจก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายหรือความรำคาญแก่ผู้ฟัง ความเข้าใจก็น้อยลง การพูดควรมีเสียงสูงต่ำ เน้นหนักเบาอย่างกับการพูดคุยสนทนากันอย่างมีชีวิตชีวา ผู้ที่มีเสียงสูงเกินไปควรจะลดเสียงให้ต่ำลงเพราะเสียงที่สูงเกินไปจะทำให้ผู้ฟังเกิดความตึงเครียดและเหนื่อย ส่วนผู้ที่มีเสียงต่ำมากก็ควรจะพูดให้มีเสียงสูงขึ้น เพราะเสียงที่ต่ำมากมักจะเป็นบ่อเกิดแห่งความเบื่อหน่ายและง่วงนอน

6. เสียงพูดที่ชัดเจนและถูกอักขระวิธีเป็นเสียงที่ดี ยิ่งพูดด้วยเสียงที่ใช้วรรณยุกต์อย่างถูกต้อง นอกจากจะทำให้เกิดความไพเราะน่าฟังแล้วยังแสดงถึงความอ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ

7. เสียงพูดที่ดีต้องออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพูดข้อความหรือคำที่มีอักษรควบกล้ำได้แก่ /ร/ /ล/ /ว/ /กว/ /คว/ /ขว/ เช่น ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่ ปับปุงเปี้ยแปง และออกเสียงคำต่าง ให้ถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เช่น ประสมการณ์ (ประ-สบ-กาน) สมรรถภาพ (สะ-มัด-กะ-พาว) โดยไม่ควรนำเอาสำเนียงหรือการออกเสียงของภาษาต่างประเทศมาใช้

8. เสียงพูดจะต้องเป็นเสียงแท้ตามธรรมชาติ (ยกเว้นเปลี่ยนเสียงให้เข้ากับเนื้อเรื่อง) นักพูดที่ดีย่อมฝึกฝนจนสามารถถ่ายทอดอารมณ์ออกมาเป็นน้ำเสียงธรรมชาติได้อย่างแนบเนียน ซึ่งจะช่วยให้การพูดจริงจังและน่าสนใจยิ่งขึ้น

9. เสียงพูดที่ดีต้องมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งแสดงได้ด้วยการพูดด้วยอารมณ์มั่นคง ไม่วิตกกังวล ประหม่า หวาดกลัว โกรธหรือฉุนเฉียวง่าย เพราะจะทำให้เสียงสั่นหรือขาดหายเป็นห่วงๆ

10. เสียงผู้พูดจะต้องพูดด้วยน้ำเสียงที่มีความจริงใจ อ่อนน้อมและเป็นกันเอง คล้ายการสนทนากันฉันท์มิตร ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังอ่อนน้อมและนิยมชมชอบ

11. เสียงพูดที่ดีต้องพยายามไม่พูดเอื้อ...อ้อ แบบว่า....เพราะจะทำให้เสียเวลาเสียรสชาติของการพูด และผู้ฟังรำคาญหู ถ้าติดขัดควรเว้นจังหวะหรือหยุดพูดเป็นครั้งคราวดีกว่า

12. เสียงพูดที่ดีอย่าพูดเสียงเร็ว เพราะจะทำให้ฟังไม่เพราะ เช่น ดิฉันเป็นเด็ก มหาวิทยาลัย เป็น มหา-ลัย/มหาลัย โรงพยาบาล เป็น โรงพยาบาล

สมจิต ชิวปรีชา (2539, หน้า 55 – 58) ได้ให้หลักการใช้เสียงและน้ำเสียงไว้ ดังนี้

1. พูดให้เสียงดังฟังชัด เสียงที่พูดของผู้พูดควรมีความดังพอเหมาะ คือดังพอที่จะให้ผู้ฟังได้ยินทั่วกันทุกคน และตลอดเวลา อย่างไรก็ตามเสียงที่ดังมากเกินไปเพียงใดขึ้นอยู่กับ

สถานการณ์ เช่น สภาพห้องที่บรรยาย สภาพแวดล้อม เสียงรบกวนจากภายนอก จำนวนผู้ฟัง และมีเครื่องขยายเสียง เป็นต้น

2. พูดให้เป็นจังหวะพอเหมาะ จังหวะการพูดจะต้องพอเหมาะ ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป การพูดเร็วเกินไปผู้ฟังอาจตามไม่ทันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพูดเกี่ยวกับวิชาการหรือพูดให้ความรู้ เพราะผู้ฟังต้องการช่วงเวลาสำหรับติดตามไปด้วย วิธีพูดให้ได้จังหวะพอดีอยู่ที่การหัดพูดหรือหัดอ่านเป็นประโยคๆ ฝึกการเว้นวรรคตอนให้ถูกต้อง พูดให้ชัดเจน อย่าใช้คำขาดเป็นห้วงๆ

3. พูดให้มีน้ำเสียงน่าฟัง ผู้พูดควรปรับปรุงน้ำเสียงเพื่อให้บุคลิกภาพของเสียงดีขึ้น เสียงที่ผิดธรรมชาติ หรือฟังแล้วไม่เสนาะหูก็ต้องมีการแก้ไข เช่น เสียงแหลมเล็ก ก็ต้องลดระดับเสียงลง ส่วนคนเสียงแหบห้าว ก็ต้องพยายามพูดให้เสียงแหบหรือห้าวให้น้อยลง

4. พูดให้มีท่วงทำนองน่าสนใจ ผู้พูดควรเปล่งเสียงพูดอย่างมีท่วงทำนองสูงต่ำมีระดับเสียงที่แตกต่างกันออกไป มีการเน้นหนักเบา ทอดจังหวะ รัว หรือหยุดอย่างเหมาะสม อย่าพูดราบเรียบระดับเสียงทำนองเดียวกันตั้งแต่ต้นจนจบ และในทางตรงกันข้ามหากผู้พูดเล่นเสียงเกินไปจะทำให้ผู้ฟังคิดว่าเป็นเรื่องตลกขบขัน

5. พูดให้ชัดเจนถูกต้อง จะช่วยให้การสื่อความหมายถูกต้องตรงความประสงค์ของผู้พูด โดยเฉพาะการออกเสียง ร ล และคำควบกล้ำ แต่การออกเสียงนั้นก็ควรเน้นให้ชัดเจนจนเด่นเกินไป

6. พูดออกเสียงให้เต็มคำ การออกเสียงพูด ควรออกเสียงให้เต็มคำ ไม่ควรออกเสียงเร็วรัวหรือรวบรัด ทำให้เสียงเพี้ยนไปจากเดิม และอาจทำให้เสียงเสียความหมาย ทั้งยังทำให้ฟังดูไม่ไพเราะอีกด้วย

7. หลีกเลี่ยงการพูดที่มีเสียงเอื้อ – อ้า ผู้พูดที่ดีควรพยายามหลีกเลี่ยงและตัดเสียงเอื้อ- อ้า ให้เหลือน้อยที่สุด หรือให้หมดไป เพราะเสียง เอื้อ – อ้า ทำให้ผู้ฟังเกิดความรำคาญและยังแสดงถึงความไม่พร้อมและการประหม่าของผู้พูด

จากหลักการใช้เสียงประกอบการพูดดังกล่าวมานี้ สรุปได้ว่า การใช้เสียงประกอบการพูดนั้นผู้พูดจะต้องออกเสียงถ้อยคำให้ถูกต้อง รู้จักปรับเสียงพูดให้เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ และผู้ฟังและรู้จักแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้เสียงประกอบการพูด เพื่อให้การพูดมีประสิทธิภาพ

5. หลักการใช้ท่าทางประกอบการพูด

การใช้ท่าทางประกอบการพูดเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพูดสัมฤทธิ์ผล ถ้าผู้พูดแสดงกิริยาอาการประกอบการพูดได้ดีก็จะเป็นการเสริมความหมาย เน้นน้ำหนักให้แก่คำพูดของผู้พูดมากขึ้น (สมจิต ชิวปรีชา, 2539, หน้า 47) ดังนั้นผู้พูดจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักการใช้ท่าทางประกอบการพูด เพื่อใช้ท่าทางประกอบการพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บุญเลิศ ไพรินทร์ (2539, หน้า 59) ได้ให้หลักการใช้ท่าทางประกอบการพูดไว้ดังนี้

1. การใช้สายตา การมองไปยังผู้ฟังแต่ละคน แต่ละกลุ่มให้ทั่วถึงเป็นวิธีการที่จะบังคับให้ผู้ฟังต้องฟังผู้พูดอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น การใช้สายตาสบตาของผู้ฟังแต่ละคนสามารถสะกดผู้ฟังไม่ให้หลับได้อีกด้วย
2. การแสดงสีหน้า ต้องยิ้มแย้มแจ่มใสและแสดงความร่าเริงเบิกบานในเรื่องที่ไม่เศร้าโศกหรือแสดงความเศร้าโศกเมื่อจะต้องกล่าวถึงเรื่องที่น่าเศร้าเป็นต้น
3. การยืน ควรยืนให้เท้าทั้งสองห่างกันพอสมควรโดยให้น้ำหนักตัวลงบนเท้าทั้งสองข้างเท่ากันอย่าแกว่งเท้าเป็นการแสดงความไม่สุภาพต่อผู้ฟัง
4. การเคลื่อนไหวลำตัว อาจทำได้ถ้าเหมาะสมกับเรื่องที่พูด แต่ต้องเป็นโดยอัตโนมัติไม่ฝืนใจทำ และควรละเว้นอาการลุกลุกลงลงจนเกินไป
5. ศีรษะ การโคลงศีรษะ การพยักหน้า การส่ายศีรษะหรือก้มหรือเงยหรือการโค้งคำนับ เป็นกิริยาอาการที่แสดงออกถึงความหมายแทนคำพูดหรือเสริมให้คำพูดมีความหมายหรือเรียกร้องความสนใจของผู้ฟังได้
6. การเดิน ควรเดินตามความจำเป็นที่ต้องเดินและไม่ควรเดินถ้าไม่มีความจำเป็นต้องเดินเพราะผู้ฟังอาจรำคาญที่จะต้องมองผู้พูดที่เดินไปเดินมามากจนเกินไป
7. การใช้มือ เพื่อแสดงจำนวนของสิ่งของ ขนาด รูปร่าง ทิศทาง ย่อมทำให้ผู้ฟังมองเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น

สมจิต ชิวปรีชา (2539, หน้า 48 – 50) ได้ให้แนวทางการฝึกฝนการใช้กิริยาท่าทางในการพูดไว้ดังนี้

1. ท่วงทีการเดิน การเดินของผู้พูดเป็นจุดแรกที่สะดุดตาผู้ฟัง การเดินจึงเป็นการสร้างความประทับใจแก่ผู้ฟัง ฉะนั้นก่อนเดินออกไปพูด ควรสำรวจความเรียบร้อยของตนก่อนฝึกเดินเป็นธรรมชาติไม่ต้องระมัดระวังตัวจนเกินไป เดินด้วยฝีเท้าพอเหมาะ ก้าวไม่ช้าหรือเร็วเกินไปและทรงตัวให้ดูสง่างาม แกว่งแขนตามสบายพอสมควร หลังไม่โก่งงอหรือยัดจนเกินไป ศีรษะตั้งตรง วางสีหน้าให้เป็นปกติ เดินไปยังเวทีเป็นเส้นตรง เมื่อไปถึงก็หยุดเล็กน้อยมองผู้ฟังให้ทั่วก่อนแล้วจึงเริ่มพูด ในกรณีที่มียุทธการพูด ผู้พูดอาจจำเป็นต้องเดินบ้าง แต่อย่าเดินโดยไม่จำเป็น พอพูดจบก็หยุดเล็กน้อย แล้วจึงเดินลงจากเวทีไปยังที่ที่เขาจัดให้นั่ง
2. การยืน ด้วยท่าทางที่สบาย สง่าผ่าเผย ปลอยน้ำหนักตัวอยู่บนเท้าทั้งสองข้าง เพราะผู้พูดต้องยืนนาน ควรยืนให้หลังตรง ไม่ยืนเอียง ไม่เกร็งตัว ไม่โยกไปมา ไม่เท้าสะเอว ไม่เกาะโต๊ะ ไม่เกาะไมโครโฟน อย่าล้วงกระเป๋าหรือล้วงกระเป๋าทั้งสิ้น และพยายามหลีกเลี่ยงการแสดงกิริยาซ้ำซากใด โดยปราศจากความหมาย ท่ายืนของผู้ชายและผู้หญิงอาจมีข้อแตกต่างกันบ้างเพราะผู้ชายต้องแสดงออกถึงความเข้มแข็งและองอาจกว่า ในกรณีที่พูดถึงความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว ควรยืนขาห่างกันเล็กน้อย เอามือกำไว้ข้างหน้า ลักษณะยืนนี้จะช่วยให้หน้าหนักในการพูด สำหรับท่ายืนของผู้หญิงซึ่งควรมีลักษณะการแสดงออกที่อ่อนโยนกว่าควร

ยื่นเท้าชิด ใช้สันเท้าข้างหนึ่งแตะตรงกลางเท้าอีกข้างหนึ่ง เอามือมาประสานกันไว้ข้างหน้า จะทำให้แลดูสุขภาพเรียบร้อยและสง่างาม เป็นที่น่าเชื่อถือแก่ผู้ฟัง

3. การวางท่าทางทรงตัวในขณะที่นั่งพูดหรือยืนพูดก็ตาม ควรต้องอยู่ในอาการสมดุลไม่ฝืนธรรมชาติ อย่ายืนทั้งน้ำหนักตัวให้เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง หรือการยืนให้ขาไขว้กัน โดยปล่อยน้ำหนักตัวลงบนขาข้างเดียว เพราะเมื่อปล่อยไว้นานนอกจากแลดูไม่งามแล้วยังเป็นอุปสรรคแก่การใช้เสียงพูดด้วย วิธีทรงตัวที่ดีที่สุดในท่าปกติ คือ ปล่อยน้ำหนักตัวลงบนขาทั้งสองข้างเท่ากันและให้ก้นลงที่กลางเท้า วางปลายเท้าให้เสมอกันเล็กน้อย ปล่อยแขนลงตามสบาย ให้มือทั้งสองประสานกันอยู่ด้านหน้าก็ได้ การทรงตัวทำนี้จะทำให้แลดูสง่างามและสราบ และยังช่วยให้ผู้พูดพร้อมที่จะเคลื่อนไหวอย่างมีความหมายได้ตลอดเวลา

ในขณะที่นั่งพูดควรนั่งให้ลำตัวตรง อย่างนั่งเอนหลังพิงพนัก เพราะน้ำหนักตัวจะตกอยู่กลางหลังทำให้ทรงตัวยากลำบาก ไม่สะดวกในการเปล่งเสียงพูด

4. การใช้ศีรษะ ในขณะที่พูดควรเคลื่อนไหวศีรษะให้ถูกจังหวะของการพูด เช่น หันไปหาผู้ฟังบ้าง บางครั้งการโคลงศีรษะหรือสั่นศีรษะเมื่อต้องการแสดงการปฏิเสธ หรือผกผันศีรษะเมื่อต้องการแสดงการยอมรับหรือเห็นด้วย ลักษณะเหล่านี้เป็นกิริยาที่แสดงออกถึงความหมายแทนคำพูดได้อย่างดียิ่ง เพราะช่วยให้การพูดนั้นเป็นธรรมชาติมีชีวิตชีวา ถ้าไม่มีการใช้ศีรษะบทพูดจะแห้งแล้งมาก แต่ก็มีใช้ว่าตลอดเวลาการพูดนั้นจะส่ายศีรษะไปมาตลอดเวลา

5. การใช้มือและแขน มือและแขนมีประโยชน์มากที่สุดในการใช้อธิบายประกอบคำพูด ผู้พูดควรฝึกใช้ในขณะที่พูดให้ถูกต้องกับจังหวะและความเหมาะสม ดังนี้

5.1 การผายมือ เมื่อต้องการบอกทิศทาง การเชื้อเชิญ เช่น

“ขอเชิญท่านมานั่งทางขวามือของผมนี้”

“ท่านที่มาจากหลังโปรดเข้าทางประตูทางซ้ายโน้น”

5.2 การใช้นิ้ว ใช้ได้ในหลายลักษณะ เช่น เมื่อเอ่ยถึงจำนวน 1,2,3.....การชูนิ้วมือตามจำนวนที่กล่าวมีประโยชน์ในการเตือนความจำตนเอง พร้อมกันนั้นก็ให้ผู้ฟังได้เข้าใจชัดเจนเพราะตัวเลขเป็นนามธรรม นิ้วมือนับจำนวนเป็นรูปธรรมมองเห็นได้ชัดเจนกว่า ในบางครั้งก็อาจใช้นิ้วชี้ทิศทาง ชี้เฉพาะตัว ชี้กราด ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของการใช้ มีข้อควรระวังคือ ไม่ควรชี้หน้าผู้ฟังโดยตรง ถ้าจำเป็นเพื่อจะหมายถึงคนใดคนหนึ่งในห้องประชุม ควรเปลี่ยนเป็นวิธีผายมือไปยังคนนั้นจะสุภาพกว่าการชี้นิ้ว

5.3 การตั้งมือ ใช้ประกอบเมื่อพูดถึง ขนาด รูปร่างลักษณะของคนและสิ่งของ เช่น เมื่อเราพูดว่า “ใหญ่เท่าฝ่ามือ” “เล็กเท่าปลายนิ้วก้อย” “อ้วนกลมทีเดียว” “ยาวเท่าแขน” “หนาประมาณ 2 انگูลี” “กว้างสักคืบ”

5.4 การคว่ำมือ ใช้ประกอบการพูดเมื่อถึงลักษณะความสูง ต่ำ เช่น “สูงแคสะเอว” “สูงชะลูด” “สั้นม่อต้อ” “แบนราบ” “ที่นี้มีต้นไม้เตี้ยเรียดินขนาดนี้ได้”

5.5 การสั่นมือ ใช้ประกอบการพูดเมื่อกำลังถึงเรื่องของการปฏิเสธ หรือการห้ามอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น “ไม่” “ไม่เช่นนั้น” “อย่าเข้ามาใกล้”

6. การแสดงสีหน้าในขณะที่พูด ผู้ฟังย่อมจะมองดูหน้าตาและสีหน้าผู้พูดไปด้วยโดยปกติทั่วไป ผู้พูดมีสีหน้ายิ้มแย้ม ร่าเริง เบิกบาน ย่อมได้เปรียบเสมอเพราะเป็นการแสดงท่าทีให้เห็นว่าผู้พูดมีความยินดี มีความสุข และความพอใจที่จะได้พูดกับผู้ฟัง สีหน้าที่เข้มข้ม อยู่เสมอของผู้พูดจะมีเสน่ห์ดึงดูดใจผู้ฟังตั้งแต่แรกเห็น และจะพบว่าผู้ฟังก็จะต้องสนองด้วยความรู้สึกเช่นเดียวกัน

สีหน้าจะช่วยให้ผู้ฟังมีความรู้สึกตามผู้พูด หรือคล้อยตามเนื้อเรื่องที่พูด การแสดงสีหน้าจึงเป็นสื่อของการเข้าใจที่ดียิ่งหนึ่ง เช่น การพูดเรื่องที่เป็นมงคลก็ต้องพูดด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม ถ้าพูดถึงเรื่องเศร้าโศกเสียใจหรือเรื่องความเป็นความตายในเรื่องสำคัญ ก็ควรจะมึสีหน้าเศร้าสลด ฯลฯ ผู้พูดอาจพูดปลุกเร้าอารมณ์ต่างโดยฝึกแสดงสีหน้าให้เปลี่ยนไปตามความรู้สึกนั้นด้วย และต้องพยายามให้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ถ้าผู้พูดสามารถสร้างอารมณ์ให้เกิดจากความจริงใจแล้ว อารมณ์นี้ก็จะแสดงออกทางสีหน้าได้อย่างประหลาด แต่ทั้งนี้ผู้พูดจะต้องมีจิตใจแรงกล้าและเกิดความเชื่อมั่นในเรื่องที่พูด

7. การใช้สายตา การพูดโดยการแสดงออกทางสายตา สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้มาก เพราะจะช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้พูดไปยังผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นการสร้างบุคลิกภาพของผู้พูดให้เด่นชัดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

การใช้สายตาที่ดี คือ ในขณะที่พูดต้องประสานสายตาหรือมองหน้าผู้ฟัง โดยพยายามกวาดสายตามองผู้ฟังให้ทั่วถึง รู้จักสบสายตาผู้ฟังเป็นระยะเพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้สึกว่าสนใจเขากำลังพูดกับเขาตลอดเวลา เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ซึ่งการแสดงออกเช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาว่าผู้พูดเชื่อมั่นในตนเอง

จากหลักการการใช้ท่าทางประกอบการพูดที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สรุปได้ว่า การใช้ท่าทางประกอบการพูดนั้น ผู้พูดควรใช้ท่าทางแต่ละด้านอย่างมีความหมาย ใช้ให้สอดคล้องถูกต้อง จังหวะการพูดไม่ควรใช้มากเกินไปจนความจำเป็นควรใช้อย่างเป็นธรรมชาติ และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพูด

6. การพูดในที่ชุมชน

การพูดในที่ชุมชนเป็นการพูดต่อหน้าที่ประชุมชน โดยอาจเป็นการพูดของบุคคลคนเดียวหรือเป็นหมู่คณะ ลักษณะสำคัญของการพูดในที่ชุมชน คือ ผู้พูดเป็นฝ่ายเตรียมเรื่องที่จะพูดให้ตรงจุดมุ่งหมายในการพูด อาจเป็นการถ่ายทอดเพื่อความรู้ความคิดที่มีสาระประโยชน์แก่ผู้ฟัง พูดโน้มน้าวกลุ่มผู้ฟังให้คล้อยตามหรือปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้พูดชี้แนะ การพูดในที่ชุมชนเมื่อพูดจบอาจเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามเพิ่มเติมได้

6.1 ความหมายของการพูด

การพูดเป็นพฤติกรรมการสื่อสารด้วยการใช้ภาษาที่ควบคู่ไปกับการฟัง กล่าวคือ เมื่อมีผู้พูดก็ต้องมีผู้ฟังจึงจะเกิดความสัมพันธ์ การพูดเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ เข้าใจ โดยอาศัยน้ำเสียง และกิริยาท่าทางอื่นประกอบกัน พฤติกรรมการพูดจึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ การฝึกฝน มิใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีผู้ให้ความหมายของการพูดไว้ดังนี้

นันทา ชุนภักดี (2528, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการพูดไว้ว่า การพูดหมายถึงการแสดงหรือการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความรู้สึกและความต้องการของผู้พูดออกมาโดยอาศัยถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยาท่าทาง ทำให้ผู้ฟังได้ยินและเข้าใจจุดหมายหมายของผู้พูดจนสามารถแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบให้ผู้พูดทราบจนเป็นที่เข้าใจกันได้

ปรัชญา อาภากุล (2542, หน้า 11) ให้ความหมายของการพูดว่า การพูดหมายถึงการถ่ายทอด ความรู้ ความคิด ความรู้ อารมณ์ ทศนคติ ประสบการณ์และอื่น ๆ จากผู้พูดไปยังผู้ฟัง โดยผ่านทางถ้อยคำ สีหน้า แววตา รวมทั้งน้ำเสียงและอากัปกิริยาที่แสดงประกอบเพื่อให้ผู้ฟังรับรู้และเกิดการตอบสนองทั้งทางวจนภาษาและอวัจนภาษาได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ผู้พูดวางไว้

นภดล จันทรเพ็ญ (2542, หน้า 55) ได้ให้ความหมายของการพูดไว้ว่าการพูดหมายถึง พฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์โดยอาศัยภาษา ถ้อยคำน้ำเสียง ตลอดจนกิริยาท่าทางและอื่นเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนแก่ผู้อื่น ให้เกิดผลตอบสนองตามที่ต้องการ

ลักษณะ สตะเวทิน (2536, หน้า 8) กล่าวถึงการพูดในที่ชุมชนไว้ว่าการพูดในระดับนี้เป็นการพูดที่ต้องปรากฏตัวต่อหน้าที่ประชุม การพูดลักษณะนี้มีกฎเกณฑ์ให้แน่นอนอยู่ทั่วไป อาจเป็นการพูดโดยบุคคลคนเดียว เช่น การปาฐกถา การบรรยายสรุปภารกิจของหน่วยงาน หรืออาจจะเป็นการพูดเป็นคณะบุคคลก็ได้ เช่น การอภิปรายเป็นคณะบุคคล การอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ การอภิปรายแบบปวงจนาวิสัย ฯลฯ การพูดลักษณะนี้จะมีผู้ร่วมฟังอยู่ด้วย แต่มีจำนวนมาน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับลักษณะ ชนิด โอกาส และเงื่อนไขต่าง ๆ ของการพูดนั้นผู้พูดเองจะต้องมีการเตรียมตัวเป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดผลกับผู้ฟังให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการพูดโดยมีจุดหมายให้ผู้ฟังได้รับความเข้าใจ มีความสนุกสนานเกิดความเชื่อ และคล้อยตามจากผู้พูดพยายามชี้แนะ

จากความหมายของการพูดต่อหน้าชุมชนที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า การพูดต่อหน้าชุมชนหมายถึง การพูดโดยบุคคลเพียงคนเดียวหรือเป็นคณะบุคคล ต่อหน้าที่ชุมชนอย่างมีจุดหมายที่แน่ชัดว่าต้องการให้เกิดผลอย่างไรแก่ผู้ฟัง

6.2 ประเภทของการพูด

การพูดในที่ชุมชนนั้น จุดมุ่งหมายของการพูดแต่ละครั้งย่อมแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และโอกาส ดังนั้นการพูดในที่ชุมชนจึงมีหลายลักษณะ ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภทของการพูดในที่ชุมชนไว้ดังนี้

วัลลี ชัยสุรัตน์ (2533 , หน้า 11 – 12) แบ่งการพูดในที่ชุมชนไว้ 2 ลักษณะดังนี้

1. การพูดอย่างเป็นทางการ (formal speech) คือ การพูดในโอกาสต่างอย่างเป็นทางการโดยทั่วไปแล้วผู้ฟังจะเพียงแต่รับฟัง ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นใดทั้งสิ้น เช่น การกล่าวอวยพร การกล่าวปราศรัย

2. การพูดอย่างไม่เป็นทางการ (informal speech) คือ การพูดในที่ชุมชนที่ผู้ฟังมีโอกาสจะแสดงความคิดเห็น หรือซักถามเมื่อมีข้อสงสัย การพูดแบบนี้จะได้ผลดีมากขึ้นถ้าผู้พูดและผู้ฟังมีความสนิทสนมเป็นกันเอง เช่น สอนในห้องเรียน การรายงานหน้าชั้นเรียน การประชุมสัมมนา

ลักษณะ สตะเวทิน (2536, หน้า 59 – 64) ได้จำแนกการพูดในที่ชุมชนเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1. การพูดในที่ชุมชนจำแนกตามวิธีการพูดมี 4 ประเภท คือ

1.1 การพูดโดยฉับพลัน หรือการพูดโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า การพูดชนิดนี้เป็นการพูดแบบปัจจุบันทันด่วนไม่มีการเตรียมตัวมาก่อน ผู้พูดจำเป็นต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบ ประสบการณ์ และความรู้ความชำนาญในการพูดที่จะพูดหรือโต้ตอบในเวลาอันรวดเร็วจึงมักมีการพูดประเภทนี้หลายอย่าง เช่น การพูดแบบกลอนสดบ้าง การพูดแบบกะทันหันบ้าง การพูดในงานรื่นเริง งานสังสรรค์ การตอบปัญหาบางประการ การแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อคิดเล็กน้อยเพื่อแก้ปัญหาบางประการ

1.2 การพูดโดยมีการเตรียมตัวล่วงหน้า (extemporaneous speech) การพูดลักษณะนี้ผู้พูดจะพูดจากความเข้าใจเนื้อหาสาระที่ต้องการถ่ายทอดให้แก่ผู้ฟัง ผู้พูดจะต้องศึกษาค้นคว้าและมีการเตรียมตัวล่วงหน้ามาเป็นอย่างดี ทำความเข้าใจในเรื่องที่จะพูดอย่างถ่องแท้ มีการจดหัวข้อที่สำคัญมาช่วยเตือนความทรงจำ ในขณะที่พูดก็ขยายความออกไปตามต้องการ วิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดกับการพูดในแทบทุกโอกาสและเป็นที่นิยมใช้กันมาก เพราะทำให้ผู้พูดในแทบทุกโอกาสและเป็นที่นิยมใช้กันมาก เพราะทำให้ผู้พูดไม่สับสน มีการเรียงลำดับเรื่องว่าจะพูดอะไรก่อนหลัง ไม่ทำให้การพูดวกวนและยังทำให้ไม่เคร่งเครียดนัก รวมทั้งยังสามารถเพิ่มเติมเสริมสร้างตัวอย่างในขณะที่สังเกตเห็นว่าผู้ฟังไม่เข้าใจ หรืออาจใช้สอดแทรกอุปกรณ์ที่เหมาะสมประกอบการพูดให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การพูดวิธีนี้ ผู้พูดจะมีความมั่นใจในตนเองมากเพราะได้มีการเตรียมตัวล่วงหน้าไว้เป็นอย่างดีแล้ว ลักษณะการพูดเช่นนี้ ได้แก่ การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น

1.3 การพูดโดยการท่องจำ (memorized speech) การพูดชนิดนี้เป็นการพูดจากความจำ มีลักษณะคล้ายคลึงกับการพูดโดยมีการเตรียมตัวล่วงหน้ามาก่อนเป็นอย่างดีโดยการจดจำทุกสิ่งทุกอย่างเรียงลำดับไว้ในสมอง มักใช้พูดในโอกาสต่าง เช่น การกล่าวต้อนรับ การกล่าวอำลา การรับมอบตำแหน่ง เป็นต้น การพูดลักษณะนี้จะต้องมีการเตรียมตัวและฝึกซ้อมมาเป็นอย่างดี ผู้พูดจะต้องจดจำทุกอย่างให้ได้อย่างแม่นยำ มิฉะนั้นจะทำให้การพูดสับสนหรือหลงลืมเนื้อหาได้

1.4 การพูดโดยการอ่านจากต้นฉบับ (manuscripted speech) การพูดลักษณะนี้เป็นการอ่านจากร่างหรือต้นฉบับที่ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงข้อความแต่อย่างใด และผู้พูดก็ไม่จำเป็นต้องคิดหาถ้อยคำใดมาใช้ได้ดีในการพูดที่ต้องใช้ความระมัดระวังเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำแต่ละคำเป็นพิเศษ การพูดโดยการอ่านนี้มักใช้โอกาสที่เป็นพิธีการ เช่น กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระราชพิธีต่าง คำปราศรัยของบุคคลสำคัญ คำกล่าวในพิธีเปิดและปิดการประชุม คำแถลงการณ์ของรัฐบาลหรือคณะปฏิบัติ เป็นต้น การพูดลักษณะนี้ผู้พูดจะต้องมีการซักซ้อมการอ่านต้นฉบับมาเป็นอย่างดีเพื่อป้องกันการอ่านผิดพลาด และเพื่อให้ทราบว่าที่ใดควรเน้น ที่ใดควรเว้นวรรค อ่านออกเสียงให้ถูกต้อง มีน้ำเสียงเป็นธรรมชาติ นอกจากนั้น ผู้อ่านควรทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระจนสามารถจดจำข้อความได้บ้าง เพื่อที่จะได้เงยหน้าขึ้นสบตากับผู้ฟังเป็นครั้งคราวโดยไม่ให้การอ่านขาดตอน

2. การพูดในที่ชุมชนจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการพูดมี 3 ประเภท คือ

2.1 การพูดเพื่อให้ความรู้หรือเพื่อบอกให้ทราบ (informative speech) การพูดชนิดนี้เป็นการพูดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและจดจำได้ ผู้พูดไม่มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ฟัง แต่การที่ผู้ฟังได้รับข้อเท็จจริงต่าง แล้วเกิดมีการเปลี่ยนแปลงความคิด หรือทัศนคติจากเดิมไปนั้นก็เกิดเป็นพฤติกรรมและดุลยพินิจของผู้ฟังดังนั้นลักษณะของการพูดชนิดนี้จึงประกอบด้วยสาระประโยชน์เป็นสำคัญ อาจมีการแทรกความคิดเห็นส่วนตัวของผู้พูดลงไปด้วยบ้าง แต่ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อความเสียหายของผู้ใด

2.2 การพูดจูงใจหรือการพูดโน้มน้าวใจ (persuasive speech) การพูดชนิดนี้เป็นการพูดเพื่อให้ผู้ฟังได้รู้ เชื่อ และเห็นด้วยทั้งทางความคิดและการกระทำตามจุดประสงค์ของผู้พูดการพูดจูงใจเป็นการพูดที่ผู้พูดที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อมากกว่าความรู้

2.3 การพูดจรรโลงใจหรือเพื่อความบันเทิง (entertaining speech) การพูดชนิดนี้เป็นการพูดเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด การพูดลักษณะนี้ ผู้ฟังก็จะได้รับความเพลิดเพลินและได้รับประโยชน์จากเนื้อหาสาระของเรื่องราวที่ได้รับฟังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และยังได้แก่งัดพร้อมทั้งประโยชน์จากการฟังอีกด้วย

ฐิติรัตน์ ลดาวัลย์ (2539, หน้า 45) แบ่งการพูดในที่ชุมชนออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การพูดโดยการอ่านต้นฉบับ เป็นการพูดที่ผู้พูดอ่านข้อความจากต้นฉบับที่ได้ร่างเตรียมไว้โดยมิได้เปลี่ยนแปลงข้อความใดๆเลย ลักษณะการพูดแบบนี้เป็นวิธี "อ่าน" มากกว่าพูด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมักจะใช้วิธีพูดเช่นนี้ในการพูดที่เป็นพิธีการ เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ กล่าวปราศรัย กล่าวแถลงการณ์ เป็นต้น ลักษณะการพูดแบบนี้ไม่เหมาะที่จะนำไปใช้ทั่วไป เหมาะสำหรับโอกาสที่เป็นพิธีการเท่านั้น

2. การพูดโดยการท่องจำ เป็นการพูดแบบที่ผู้พูดได้ท่องจำข้อความมา แล้วถ่ายทอดสู่ผู้ฟัง ลักษณะการพูดแบบนี้มีข้อบกพร่องมาก ถ้าผู้พูดไม่สามารถพูดได้อย่างคล่องแคล่ว และไม่ใช้ถ้อยคำภาษาประกอบในการพูด เพราะผู้ฟังจะเบื่อหน่ายเหมือนฟังเด็กนักเรียนมาท่องหนังสือให้ฟัง

3. การพูดโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า เป็นการพูดอย่างกะทันหัน ผู้พูดไม่ทราบก่อนเลยว่าจะต้องออกมาพูดต่อหน้าที่ชุมชน เช่น การพูดเนื่องในโอกาสต่างอาทิ การอวยพรวันเกิด การกล่าวอาลัย คำอำลา กล่าวขอบคุณ ฯลฯ ฉะนั้นผู้พูดจะต้องเป็นผู้ที่มีปฏิภาณฉับไว มีความมั่นใจในตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์เป็นสิ่งช่วยในขณะพูด

4. การพูดโดยมีการเตรียมตัวล่วงหน้า เป็นการพูดที่ผู้พูดมีโอกาสดูแลตัวก่อนที่จะพูด โดยทราบว่าตัวเองจะพูดเรื่องอะไร ใครเป็นผู้ฟัง พูดที่ไหน เนื่องในโอกาสอะไร ฉะนั้นผู้พูดจึงสามารถเตรียมเนื้อหาที่จะพูด และฝึกซ้อมการพูดล่วงหน้าได้เป็นอย่างดี

วัชร เกิดคำ (2537, หน้า 74 - 82) ได้แบ่งรูปแบบการพูดในที่ชุมชน 5 ประเภท ดังนี้

1. การบรรยาย เป็นการพูดอธิบาย ชี้แจง บอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ ข้อเท็จจริง ตลอดจนการนำเสนอแนวความคิดของตนเองที่มีต่อบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจ และนำไปเป็นแนวปฏิบัติ การบรรยายจะสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับโอกาสและเนื้อหา ข้อสำคัญคือ ต้องทำให้ผู้ฟังติดตามเรื่องราวโดยไม่เกิดความสับสน

2. การอภิปราย เป็นการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งมาร่วมปรึกษาหารือ พิจารณาออกความเห็น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนค้นหาเหตุผล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาหรือญัตติและสรุปหาข้อยุติ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

3. การปาฐกถา เป็นการพูดบรรยายแก่ผู้ฟังจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้ ความคิดเห็น และข้อเท็จจริงเพื่อประดับสติปัญญา ผู้ปาฐกถามักเรียกกันว่า ปาฐกหรือองค์ปาฐก ผู้แสดงปาฐกถา ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ ความชำนาญ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง หรือเป็นที่ยอมรับนับถือ

4. การโต้วาที เป็นการพูดอีกวิธีหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะการพูดของคณะบุคคลสองฝ่ายที่พยายามใช้ถ้อยคำการประจบประแจงเพื่อหักล้างเหตุผลของอีกฝ่ายหนึ่งในเรื่องเดียวกัน ตลอดจนโน้มน้าวใจผู้ฟังให้คิดคล้อยตาม

5. พิธีกร เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในงานที่เป็นพิธีการ โดยทำหน้าที่ดำเนินรายการและควบคุมรายการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดงานเพื่อให้งานพิธีนั้นดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และราบรื่นตามกำหนดการ

สาร หมายถึงถ้อยคำหรือเรื่องราวที่เป็นสาระ รวมทั้งน้ำเสียงและกิริยาท่าทางของผู้พูดที่แสดงควบคู่กันไปเพื่อใช้เป็นสื่อหรือเครื่องมือถ่ายทอดสู่ผู้ฟังตามความประสงค์ของตน สารที่ดีควรมีลักษณะถูกต้องตามข้อเท็จจริง ชัดเจนไม่กำกวม ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับเวลา โอกาส สถานที่และกลุ่มผู้ฟัง

สื่อหรือเครื่องมือที่ใช้พูด หมายถึง สิ่งที่ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดหรือความต้องการของผู้พูดไปยังผู้ฟังสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น ได้แก่ น้ำเสียง การแสดงสีหน้า แววตา กิริยามารยาทและท่าทางผู้พูด รวมไปถึงโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เช่น รูปภาพ ของจริงหรือเครื่องเสียง เป็นต้น สื่อหรือเครื่องมือที่ใช้พูดที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. อยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะนำสารไปสู่ผู้ฟังอย่างมีประสิทธิภาพ
2. อยู่ในสภาพที่ไม่มีสิ่งต่างๆรบกวน

ผู้ฟัง หมายถึงผู้ได้ยินหรือได้ฟังสารจากผู้พูดแล้วมีการแสดงออกตอบโต้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับเรื่องที่กำลังพูดอยู่ ผู้ฟังที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. สามารถรับฟังข้อความต่างๆได้อย่างรวดเร็วถูกต้องและรู้เรื่อง
2. มีสมาธิมั่นคงทนต่อเสียงรบกวนได้
3. มีความรู้ในเรื่องที่กำลังฟังอยู่ มีความสนใจผู้พูด
4. มีความสนใจเรื่องที่กำลังพูด ฟังอย่างมีไหวพริบและสามารถจับใจความสำคัญได้

ผลการพูด หมายถึงการกระทำตอบโต้ของผู้ฟังที่แสดงให้ผู้พูดทราบระหว่างพูด เช่น ไม่เข้าใจหรือน่าเบื่อหน่าย

ประสบการณ์ร่วม หมายถึงความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมาของทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ได้แก่ พื้นฐานความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ทศนคติและค่านิยม

7. จุดมุ่งหมายทั่วไปของการพูด

ในการพูดทุกครั้งต้องมีจุดมุ่งหมายเสมอ จุดมุ่งหมายของการพูดที่กำหนดขึ้นช่วยให้ผู้พูดสามารถตัดสินใจเลือกเรื่องที่จะนำไปพูด ดวงใจ ไทยอุบล (2533 , 39) กล่าวว่า การกำหนดจุดประสงค์ของการพูดจัดเป็นขั้นตอนเริ่มแรกของการพูดในที่ประชุม ผู้พูดจะต้องทราบว่า การพูดครั้งนี้เป็นการพูดด้วยจุดประสงค์ใด การกำหนดจุดประสงค์ในการพูดจะช่วยให้เตรียมเนื้อเรื่องและวิธีการพูดได้อย่างเหมาะสม

นันทา ขุนภักดี (2528, หน้า 5) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการพูดว่า โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายของการพูดมีดังนี้

1. เพื่อให้ความรู้

2. เพื่อให้ความบันเทิง

3. เพื่อจูงใจ

8. ประเภทของการพูด

นภดล จันทรเพ็ญ (2542, หน้า 59) กล่าวถึง ประเภทของการพูดมี 2 ประเภท ดังนี้

1. การพูดอย่างไม่เป็นทางการ คือ การพูดในชีวิตประจำวัน การพูดจาในหมู่คนสนิท หรือในโอกาสที่ไม่เป็นพิธีการ มีผู้ฟังจำนวนไม่มาก

2. การพูดอย่างเป็นทางการ คือ การพูดต่อที่ชุมชนในโอกาสต่างๆและเพื่อจุดมุ่งหมาย

จากการศึกษาเรื่องประเภทของการพูดสรุปได้ว่า การพูดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การพูดแบบเป็นทางการและการพูดแบบไม่เป็นทางการ

9. การประเมินผลการพูด

การประเมินผลการพูดคือ ความสามารถในด้าน บุคลิกภาพ น้ำเสียงและการออกเสียง การใช้ภาษา การใช้คำกับกิริยาท่าทาง เนื้อหาสาระ การจัดระเบียบ / การนำเสนอ การใช้โสตทัศนูปกรณ์ และ คุณธรรมและบทบาทการนำเสนอ

ดวงใจ ไทยอุบุญ (2533, หน้า 51) กล่าวถึงข้อปฏิบัติหลังการพูดว่า การประเมินผลการพูดนั้นควรมีทั้งประเมินด้วยตนเองและการประเมินจากผู้อื่น การประเมินผลด้วยตนเองผู้พูดสามารถทำได้โดยการพิจารณาว่า ตนพอใจการพูดในครั้งนั้นแล้วหรือยังสามารถพูดในสิ่งที่ต้องการครบถ้วนหรือไม่ วิธีการพูดและการเสนอความคิดเป็นไปตามแผนการที่คิดไว้หรือไม่ ผลสำเร็จของการพูดจากการประเมินด้วยตนเองนั้นย่อมต้องอาศัยการสังเกตปฏิกิริยาโต้ตอบจากผู้ฟังด้วย เช่น สีหน้าท่าทางและความสนใจของผู้ฟัง การประเมินจากผู้อื่นคือให้ผู้อื่นช่วยวิจารณ์หรือติชมการพูดนั้นๆว่ามีส่วนดีและส่วนบกพร่องตรงไหนอย่างไร

ปรีชญา อาภากุล (2542, หน้า 77) กล่าวว่า การประเมินผลการพูดแต่ละครั้งจำเป็นต้องมีหลักการหรือมาตรฐานในการวัดและประเมินผล 4 ข้อดังนี้

1. ผลที่ได้รับจากการพูด เป็นการประเมินผลการพูดโดยพิจารณาจากผลที่ได้รับหรือผลที่เกิดขึ้น โดยยึดหลักว่าถ้าผู้พูดสามารถพูดให้บรรลุผลสมตามที่คุณพูดตั้งใจไว้ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ถือว่า การพูดนั้นมีประสิทธิภาพ

2. หลักของความจริง เป็นการประเมินผลการพูดโดยพิจารณาว่าการพูดนั้นมีความชัดเจนหรือแสดงความจริงมากน้อยเพียงใด

3. หลักจริยธรรมในการพูด เป็นการประเมินผลการพูดโดยพิจารณาว่าผู้พูดเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือเพียงใด เช่น เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจต่อผู้ฟัง มีความปรารถนาที่จะพูดแต่สิ่งที่ดีงาม

4. ศิลปะในการพูด เป็นการประเมินผลการพูดโดยพิจารณาในแง่คุณค่าทางศิลปะ ในการนำเสนอเนื้อหาสาระหรือการที่ผู้พูดสามารถใช้ศิลปะในการพูดอย่างมีประสิทธิภาพมาก น้อยเพียงใด

ผู้ที่หวังความสำเร็จในการพูดจะมีผลการประเมินการพูดเป็นการประเมินผลตนเอง หรือผู้ฟังประเมินผล หัวข้อที่ใช้ในการประเมินได้แก่ เนื้อหาสาระและเหตุผล การใช้ภาษา การพิจารณาจากผู้พูด การพิจารณาจากผลสำเร็จในการพูด การประเมินผลการพูดจะต้องมี มาตรฐานในการวัดและประเมินได้แก่ ผลที่ได้จากการพูด หลักของความจริง หลักจริยธรรม ในการพูด ศิลปะในการพูด นอกเหนือจากการประเมินผลการพูดของตนเองแล้วผู้พูดยังต้อง สนใจรับฟังและศึกษาวิธีการพูดของนักพูดคนอื่น ๆ ด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการ พูดของตนให้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

1. ความหมายความพึงพอใจ

คำว่า “ความพึงพอใจ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ซึ่งมีความหมาย โดยทั่วไปว่า “ระดับความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” และมีนักวิชาการ และ นักจิตวิทยาให้ความหมายไว้ ดังนี้

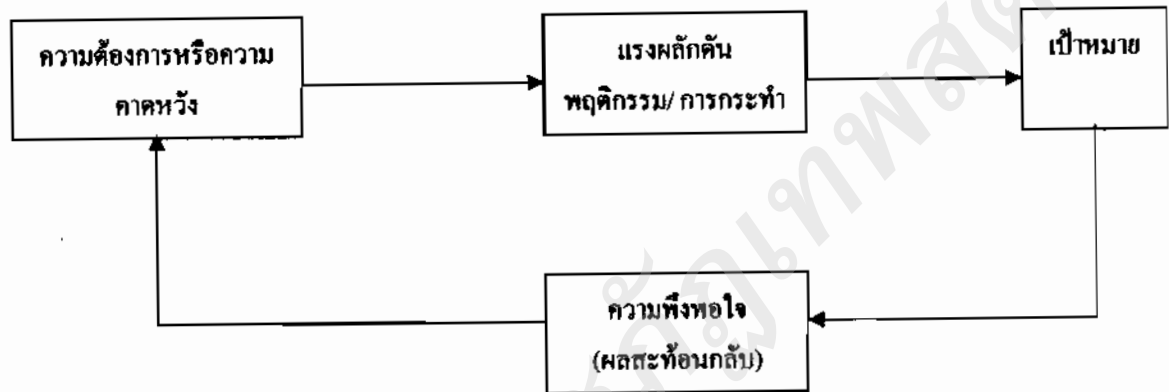
ไวล์แมน (จันทร์เพ็ญ ตูเทศานันท์. 2542 หน้า 47; อ้างอิงจาก Wolman. 1973 หน้า 304) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพอใจ คือ ความรู้สึก (feeling) มีความสุข เมื่อประสบผลตามสำเร็จตามความคาดหวัง ความต้องการจากแรงจูงใจ

วูม (จันทร์เพ็ญ ตูเทศานันท์. 2542 หน้า 47; อ้างอิงจาก Vroom. 1964 หน้า 328) กล่าวว่า ทศนคติ และความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้ หมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น ทศนคติด้านบวกจะแสดงให้เห็น สภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทศนคติด้านลบ จะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจในสิ่ง นั้นๆ

แมคคอร์มิก (วัฒนา เพ็ชรวงศ์. 2542 หน้า 17; อ้างอิงจาก McCormick. 1965 หน้า 299) กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นแรงจูงใจของมนุษย์ ที่ตั้งอยู่บนความต้องการขั้น พื้นฐาน (basic needs) มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดกับผลสัมฤทธิ์ และสิ่งจูงใจ (Incentive) และความพยายามหลีกเลี่ยง สิ่งที่ไม่ต้องการ

มัลลินซ์ (วัฒนา เพ็ชรวงศ์. 2542 หน้า 17; อ้างอิงจาก Mullins. 1985 หน้า 280) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นทศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ หลายๆด้าน เป็นสภาพที่มี ความสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคล ที่ประสบความสำเร็จในงานทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ เกิดจากมนุษย์จะมีแรงผลักดันบางประการ ในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากการที่ตนเองพยายามจะ

บรรลุถึงเป้าหมายบางอย่างนั้น แล้วจะเกิดความพอใจเป็นผลกลับไปยังจุดเริ่มต้น เป็นกระบวนการหมุนเวียนต่อไปอีก ตามภาพ 2

ภาพ 2 การเกิดความพอใจของบุคคล
ที่มา หน้า วัฒนา เพ็ชรวงศ์. (2542).

วัฒนา เพ็ชรวงศ์ (2543, หน้า 19) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นกับค่านิยมและประสบการณ์ที่ได้รับ

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (วัฒนา เพ็ชรวงศ์, 2542 หน้า 18; อ้างอิงจาก วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2536 หน้า 22) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการให้ค่าความรู้สึกของคนเราที่สัมพันธ์กับโลกที่เกี่ยวกับความหมาย ของสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมจะแตกต่างกัน เช่น ความรู้สึก ดี เลว พอใจ ไม่พอใจ สนใจ ไม่สนใจ เป็นต้น

รูม (Rrom, 1964, หน้า 99) ได้ให้ทัศนะว่า ความพึงพอใจต้องงานมีทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวกก็คือความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่วนทางลบก็คือไม่พอใจในการปฏิบัติงาน

บลัม, และเนย์เลอร์ (Blum, & Naylor, 1968, P. 365) กล่าวว่าความพึงพอใจหมายถึง ผลรวมของเจตคติต่างๆของบุคคลที่มีองค์ประกอบของงาน โดยกล่าวว่าเจตคติก่อให้เกิดความพึงพอใจในงานและความพึงพอใจในงานก่อให้เกิดขวัญกำลังใจที่ดี

แอปเปิลไวท์ (Applewhite, 1996, P. 8) มีความเห็นว่า ความพึงพอใจเป็นเรื่องของบุคคลโดยเห็นว่า ความพึงพอใจในการทำงานมีความหมายรวมถึงการยอมรับในสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่ทำงานด้วย เช่น การมีความสุขกับการทำงานที่มีเพื่อนร่วมงานที่เข้ากันได้ การมีเจตคติที่ดีต่องาน และความพอใจเกี่ยวกับรายได้

ยงยุทธ สิมพา (2542, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดี เจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานและการที่บุคคลปฏิบัติงานด้วยความสุข จนเป็นผลในการทำงานนั้นประสบความสำเร็จสนองนโยบายและบรรลุลักษณะประจักษ์ขององค์กร ดังนั้นความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรจึงจำเป็น และมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องสร้างให้เกิดกับบุคลากรให้ได้ โดยเฉพาะกับครูซึ่งเป็นบุคลากรที่จะจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้เด็กนักเรียนเป็นคนที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการ พัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า

เหมราช ทรัพย์ (2548, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจคือความรู้สึก ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากการที่บุคคล นั้นได้เปรียบเทียบความต้องการของตนเองกับประสบการณ์หรือสิ่งที่ตนได้รับขณะนั้นแล้ว ตัดสินว่าสิ่งที่ตนได้รับนั้นตอบสนองต่อความต้องการของตนหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

จากการศึกษาความหมายความพึงพอใจแล้วพอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบ ที่เกิด จากประสบการณ์ที่ได้รับขณะนั้น แล้วตัดสินใจว่าสิ่งที่ตนได้รับนั้นตอบสนองต่อความต้องการ ของตนมากน้อยเพียงใด

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรือทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

1. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow hierarchy of need) มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ว่า

1.1 มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและความต้องการจะมีตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด

1.2 ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งที่สนใจสำหรับพฤติกรรมนั้นต่อไป

1.3 ความต้องการของคนมีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากต่ำไปหาสูงตามลำดับความต้องการของมนุษย์ คือ

ขั้นที่ 1 ความต้องการด้านร่างกาย เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อการอยู่รอด ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และความต้องการทางเพศ

ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นความต้องการในระดับสูงขึ้น คือต้องการหลักประกันในการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมต้องการที่จะอยู่ร่วมกัน ทำงานรวมกัน และได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ความต้องการความภาคภูมิใจ เป็นความต้องการจะให้ผู้อื่นชื่นชม ยกย่อง ต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียงในหมู่คนทั่วไป

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง แสดงถึงความสามารถของตนเองให้เป็นที่ประจักษ์

เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า ความต้องการในขั้นที่ 3-5 เป็นความต้องการด้านจิตใจซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึก เพราะถ้าคนมีความพึงพอใจต่อสิ่งใดแล้ว จะมีความเต็มใจ และรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานย่อมสามารถปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์พอสรุปได้ดังนี้คือ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการตลอดเวลา เช่น ความต้องการทางด้านร่างกาย ต้องการความปลอดภัย ต้องการความรัก ต้องการความภาคภูมิใจ และต้องการที่จะเข้าใจตนเอง

3.3 วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียน

บลูม (Bloom. 1976, P. 72-74) มีความเห็นว่าถ้าสามารถจัดให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามที่ตนต้องการ ก็จะคาดหวังได้แน่นอนว่านักเรียนทุกคนได้เตรียมใจสำหรับกิจกรรมที่ตนเองเลือกนั้นด้วยความกระตือรือร้น พร้อมทั้งความมั่นใจ เราสามารถสังเกตเห็นความแตกต่างของความพร้อมทางด้านจิตใจได้ชัดเจน จากการปฏิบัติของนักเรียนต่องานที่เป็นวิชาบังคับกับวิชาเลือก หรือจากสิ่งนอกโรงเรียนที่นักเรียนอยากเรียน เช่น เกม ดนตรีบางชนิด การขับรถยนต์ หรืออะไรบางอย่างที่นักเรียนอาสาสมัคร และตัดสินใจโดยเสรี ในการเรียนมีความกระตือรือร้น มีความพึงพอใจและมีความสนใจเมื่อเริ่มเรียนจะทำให้นักเรียนเรียนได้รวดเร็วและประสบความสำเร็จสูง อย่างไรก็ตาม บลูมเห็นว่า วิธีนี้ค่อนข้างเป็นอุดมคติที่จัดให้ลำบาก

3.4 การวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ จากการศึกษาแนวคิดของ นักวิชาการและนักการศึกษา สรุปได้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 165) กล่าวถึง การวัดเกี่ยวกับความพึงพอใจว่าสามารถวัดได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การวัดแบบอัตนัย (subjective measurement) เป็นการทดสอบกลุ่มและความสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่เรียกว่า สังคมมิติ (sociometry) เพื่อศึกษาถึงการยอมรับและไม่ยอมรับความชอบและไม่ชอบระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
2. การวัดแบบปรนัย (objective measurement) โดยการใช้แบบสอบถามซึ่งวัดสังคมมิติ และแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า เจตคติรวมถึงสัมพันธภาพ ตัวบ่งชี้ถึงความพึงพอใจต่ำ ได้แก่ การหยุดงาน การลาออก การขาดงาน ความเบื่อหน่ายในการทำงาน เป็นต้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 70-71) กล่าวถึงวิธีการวัดความพึงพอใจว่าสามารถใช้วิธีการสำรวจเป็นเครื่องวัดก็ได้ ซึ่งมีวิธีการสำคัญอยู่ 4 วิธี คือ

1. การสังเกตการณ์ โดยผู้บริหรสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานจากการแสดงออก การฟังจากการพูด สังเกตจากการกระทำ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาวิเคราะห์

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยการสัมภาษณ์จะต้องเผชิญหน้ากันเป็นส่วนตัวหรือสนทนากันโดยตรงแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นต่างๆด้วยวาจา

3. การออกแบบสอบถาม เป็นวิธีที่นิยมกันมากโดยให้ผู้ปฏิบัติงานแสดงความคิดเห็นเป็นความรู้สึกลงในแบบทดสอบ การสร้างคำถามต้องพิจารณาอย่างดี เพื่อที่จะตั้งคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ได้ทั้งหมด และลักษณะของคำถามจะต้องให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจสมบูรณ์ครบถ้วน

4. การเก็บบันทึก เป็นการเก็บประวัติเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนในเรื่องเกี่ยวกับผลงาน การร้องทุกข์ การขาดงาน การลางาน การฝ่าฝืนระเบียบวินัยและอื่นๆ

ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 66-122) เสนอแนะว่า เครื่องมือที่จะนำมาวัดความรู้สึกของบุคคลที่นิยมนำมาใช้วัดซึ่งมีความเป็นปรนัย สะดวกในการสร้างและการนำไปใช้วัด และได้รับการนิยมนักคือ แบบทดสอบ ซึ่งสามารถสร้างได้ในลักษณะต่างๆดังนี้

1. การสร้างแบบเทอร์สโตน (Thurstone's method) เป็นลักษณะมีข้อความให้อ่านและผู้ตอบแสดงความคิดเห็นว่า มีความคิดเห็นเชิงบวก กลาง หรือมีความเห็นเชิงลบโดยไม่มีตัวเลข

2. การสร้างแบบลิเกิต (Likert's method) มีลักษณะเป็นข้อความแสดงความรู้สึก ซึ่งมีลักษณะทางบวก ทางลบหรือผสมกันได้ โดยกำหนดค่าเป็นเชิงปริมาณในรูปตัวเลข

3. การสร้างแบบออสกู๊ด (Osgood's method) มีลักษณะเป็นข้อความโดยพิจารณาพร้อมกับคำตอบซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ แล้วผู้ตอบพิจารณาว่าความรู้สึกของผู้ตอบโน้มเอียงไปทางใด

จากการศึกษาการวัดความพึงพอใจ สรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกวัดความคิดเห็น เจตคติของบุคคลที่นิยมนำมาใช้วัดซึ่งมีความเป็นปรนัย สะดวกในการสร้างและการนำไปใช้วัด และที่ได้รับความนิยมมากก็คือ แบบสอบถาม ซึ่งสามารถสร้างได้ดังนี้

1. แบบเทอร์สโตน (Thurstone's method) เป็นข้อความให้อ่าน ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเชิงบวก กลาง หรือมีความเห็นเชิงลบโดยไม่มีตัวเลข

2. แบบลิเกิต (Likert's method) เป็นข้อความแสดงความรู้สึก ซึ่งมีลักษณะทางบวก ทางลบหรือผสมกันได้ กำหนดค่าเป็นเชิงปริมาณในรูปตัวเลข

3. แบบออสกู๊ด (Osgood's method) เป็นข้อความโดยพิจารณาาร่วมกับคำตอบซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ แล้วผู้ตอบพิจารณาว่าความรู้สึกของผู้ตอบโน้มเอียงไปทางใด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

รจนา ชัยมีเขียว (2530, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสนใจต่อวิธีสอนการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมุติ และการสอนตามคู่มือครู วัดดูประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการพูดที่สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมุติ และการสอนโดยตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 90 คน แบ่งเป็นกลุ่ม 3 กลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลองที่ 1 สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 2 สอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ และกลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการพูด แบบสอบถามความสนใจต่อวิธีสอนทั้ง 3 วิธี ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมุติ และการเรียนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมุติ และการเรียนตามคู่มือครูมีความสนใจต่อการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กาญจนาพร รสโหมด (2538, บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้ภาษาพูดในชั้นเรียนของครูในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาพูดในชั้นเรียนของครูในด้านความถูกต้องชัดเจนของการออกเสียง ด้านการใช้คำ ด้านคำพูดทางวิชาการ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตัวอย่างประชากรเป็นครูผู้สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 63 คน ดำเนินการวิจัยโดยการสังเกตและการใช้เครื่องบันทึกเสียง ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความถูกต้องชัดเจนของเสียงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ การออกเสียง "ร" ไม่ถูกต้อง และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ การใช้คำสุภาพ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ การใช้คำไม่เหมาะสม 3) ด้านคำพูดทางวิชาการ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ การพูดเกี่ยวกับการประเมินค่า 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ การพูดชมเชย และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดคือ การพูดยอมรับความรู้สึกของนักเรียน

อำไพ บุญสร้าง (2539, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการฝึกการถอดความที่มีต่อความสามารถในการพูดและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่ม

ตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท้ายหาด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 58 คน ผู้วิจัยแบ่งตัวอย่างประชากรออกเป็น 2 กลุ่มๆละ 28 คน และ 30 คน ตามลำดับ โดยให้นักเรียนกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยการฝึกการถอดความ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการสอน จำนวน 12 แผน แบบสอบการพูดและแบบสอบการเขียนภาษาไทย ผู้วิจัยทำการทดลองสอนทั้ง 2 กลุ่ม ใช้เวลา 12 คาบ 6 สัปดาห์ หลังจากนั้นทดสอบความสามารถในการพูดและการเขียนหลังการทดลองสอน ผลการวิจัยพบว่า

1. การสอนโดยการฝึกถอดความส่งผลให้ความสามารถในการพูดภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าการสอนตามคู่มืออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. การสอนโดยการฝึกการถอดความส่งผลให้ความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าการสอนตามคู่มืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริพร ป้องกงลาด (2540, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบระหว่างวิธีสอนที่ใช้สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมุติ และเกม กับวิธีสอนแบบปกติในการสอนทักษะพูด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดสังเวช กรุงเทพฯ จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 140 คน สุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับฉลากเลือกได้ 2 ห้องเรียน จำนวน 70 คน แบ่งนักเรียน 2 ห้องออกเป็น 2 กลุ่ม โดยวิธีจับฉลากเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการสอน รวมทั้งหมด 32 คาบ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมเพื่อการสื่อสารสูงกว่าก่อนการเรียน

2. นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เรียนโดยวิธีสอนที่ใช้กิจกรรมเพื่อการสื่อสารมีผลสัมฤทธิ์ทางการพูดภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนในกลุ่มทดลองส่วนมากมีความคิดเห็นที่ดีต่อการนำกิจกรรมเพื่อการสื่อสารมาใช้ในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ปรุ้งใจ ศรีปานแจ่ม (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่ใช้บทบาทสมมติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่ใช้บทบาทสมมติต่อการลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนที่มีพฤติกรรมก่อนนอนมากที่สุดซึ่งสมัครใจและเต็มใจเข้าร่วมการทดลองแบบแผนการทดลองที่ใช้เป็นกระบวนการปรับพฤติกรรมแบบทดลองแบบวิธี สลับกลับ (A B A B F) โดยนักเรียนกลุ่มทดลองเข้ารับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่ใช้บทบาทสมมติในระยะ 3 ระยะ 10 วัน 1 ชั่วโมง

โดยผู้ศึกษาค้นคว้าเป็นผู้ในกลุ่ม ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าตลอดระยะ A B และ F ด้วยการบันทึกพฤติกรรมแบบช่วงเวลา ซึ่งจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้ารับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่ใช้บทบาทสมมติมีพฤติกรรมก่อนเรียนในชั้นเรียนลดลงกว่าเดิม และลดลงกว่าในระยะเส้นฐาน A อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิลโลว์ พังสะอาด (2542, หน้า 45) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้แม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวังตะเคียนวิทยา อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีพบว่า

1. นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่มีระดับ .01

2. นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้แม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่ได้รับการใช้แม่แบบมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุมนทรา พลอยประดิษฐ์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง และพูดภาษาอังกฤษ สำหรับการท่องเที่ยวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยว โดยใช้กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ร้อยละ 70/70

2. ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับการท่องเที่ยวโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนร้อยละ 53.26

3. เจตคติของนักเรียนที่เรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง และพูดภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยว อยู่ในระดับดีมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แวนเกอร์ (Wanger, 1978, p.138) ได้ทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชน โดยทดลองกับนักเรียนอายุ 8 – 9 ปี โดยใช้การแสดงบทบาทของชาวอินเดียแดง ที่แสดงความรู้สึกในการถูกรุกรานที่อยู่เป็นการเน้นคุณค่าของการสื่อสารโดยการแสดงท่าทางที่ไม่ใช้คำพูดเลย เด็กมีความเข้าใจและประทับใจในเรื่องที่แสดงมาก เด็กเกิดความรู้สึกสงสารและเห็นใจชาวอินเดียแดง

เลเซอร์ (Leyser, 1979, p.96) ได้ทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมุติกับเด็กที่มีสังคมมิติดำ เป็นเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 5 จำนวน 65 คน ผลการวิจัยพบว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมุติประกอบการเรียนการสอนช่วยเด็กที่มีสังคมมิติดำที่มีปัญหาเข้ากับเพื่อน

ไม่ได้ ช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ วิธีสอนแบบนี้ช่วยให้ครูเข้าใจเด็กดีขึ้น และมีผลดี
มากสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคม

ไดแอน เทเลอร์ (Diann Taylor, 1997, p.31) ศึกษาเรื่องการใช้แนวคิดในการเรียน
การสอนโดยใช้ระบบสื่อประสมเพื่อลดความวิตกกังวลในการพูดหน้าชุมชน กลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนการพูดในที่ชุมชน จำนวน
2 ห้องเรียน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้ระบบสื่อประสมตามแนวคิดของ
อาร์ย และฮอฟ (Ayres and Hopfs) และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนปกติ ผลปรากฏว่า
แนวคิดในการเรียนการสอนโดยใช้ระบบสื่อประสมเป็นแนวคิดที่มีประสิทธิภาพในการลดความ
วิตกกังวลในการพูดในที่ชุมชน

เซียวโฮ โฮแซง (Xiao Haozhang , 1997, p.76) ศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาท
สมมติและการแลกเปลี่ยนข้อมูลช่วยในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อฝึกทักษะการฟัง การพูดของ
ผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนพูดภาษาอังกฤษเป็นธรรมชาติมากขึ้นโดยการสอน
ภาษาอังกฤษที่ใช้เทคนิคกิจกรรมบทบาทสมมติที่เน้นความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว และการ
ปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายผู้เรียนมีโอกาสร่วมการสื่อสารด้วยความคิดของตนเอง ซึ่งเป็นการ
กระตุ้นให้เกิดการใช้ภาษาอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันครูก็ได้รับข้อมูลย้อนกลับและสามารถ
แก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ทันที สรุปได้ว่ากิจกรรมบทบาทสมมติเป็นเทคนิคที่สามารถ
พัฒนาทักษะฟัง พูดภาษาอังกฤษและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน

ซิกเลอร์และออกเคย์ (Siglier & Ockey, 1998, P. 68) ได้ศึกษาการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการสอนที่เห็นความสำคัญของการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ
ผลจากการศึกษาพบว่า การเรียนโดยใช้เทคนิคกิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่มีความ
ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถคิดแนวทางในการสื่อสารที่เหมาะสมกับความสนใจของตนและช่วยครูใน
การควบคุมและกำหนดทิศทางเรียนได้ นอกจากนี้ครูยังสามารถตรวจสอบพัฒนาการของ
ผู้เรียน และได้รับข้อมูลย้อนกลับด้วย และในกิจกรรมการเรียนนั้นผู้เรียนได้สร้างสรรค์
สถานการณ์สื่อสารที่มีความหมาย มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถในสถานการณ์ที่แท้จริง
สามารถสร้างองค์ความรู้ คำศัพท์ ได้เรียนรู้ และยังสามารถเอาชนะอุปสรรคที่ขัดขวางการ
เรียนรู้ภาษาและตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้เรียนส่วนใหญ่จึงมีความ
กระตือรือร้นในการเรียนภาษาอังกฤษในบริบทที่พวกเขามีประสบการณ์ เปลี่ยนมุมมองแนวคิด
จากประสบการณ์ที่เรียนและประสบการณ์ความสำเร็จในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร

คอร์ทนี (Courtney, 2001, p.62) ได้ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการเรียนการ
สอนของวิชาภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการสนทนา และทำวิจัยในปีการศึกษา 2538 คณะ
อังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ โดยได้สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการ
เรียนการสอน และกิจกรรมที่ใช้ในห้องเรียนผลการสำรวจพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการ
เรียน โดยกิจกรรมบทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน นักศึกษาได้แสดงความ

คิดเห็นอย่างเต็มที่ มีอิสระในการพูด มีบรรยากาศในการเรียนที่ผ่อนคลายและมีโอกาสได้ฝึกพูดในสถานการณ์ต่างๆ นักศึกษามีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันและรู้จักคิดอย่างสร้างสรรค์และการมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษามีการพัฒนาการและเกิดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ความรู้สึก พฤติกรรมของผู้อื่น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะในการเผชิญสถานการณ์ตัดสินใจและแก้ปัญหา เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงและเป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมาก ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน เพราะข้อมูลจากผู้เรียนโดยตรง จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้บทบาทสมมติ สามารถพัฒนาด้านพฤติกรรม และการเรียนรู้ เช่น ด้านสัมพันธภาพ ด้านการปรับตัวทางด้านสังคม และพัฒนาความกล้าแสดงออก ยังสามารถพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ดี นอกจากนั้นบรรยากาศในการเรียนที่ผ่อนคลายทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียน มีความคิดสร้างสรรค์และเกิดความมั่นใจในตนเอง และยังสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและทักษะการฟังในวิชาทักษะภาษาไทยเพื่ออาชีพ ได้ดีขึ้นอีกด้วย